

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz elli dokuzuncu İçtima

20 . 12 . 1338 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	465	3. — Divanı Harbe sevk edilen mensu-	
2. — İcra Vekilleri muamelâtı	476	bini askeriyenin muhassasatlarına dair	
1. — Asker firarilerinin akrabalarının		kanun lâyihası	466
teb'idine sebebiyet verenler hakkında an-		5. — Teklifler	466
ket açılmasına dair Kastamonu Mebusu		1. — Bitlis Mebusu Sadullah Beyle rü-	
Abdülkadir Kemalî Beyin takrirı	476,496	fekasının, Bitlis, Van, Muş, Hakkâri aha-	
3. — Azayı kiram muamelâtı	468,469	lisinin iki senelik bâzı vergilerinin affı	
1. — Mebuslardan bâzılarına izin veril-		hakkında kanun teklifi (2/622)	466
mesine dair Divanı Riyaset kararı	468	2. — Van Mebusu Tevfik Beyle rüfeka-	
2. — Mezuniyetten avdet eden İsparta		sının, Tecili Takibat Kanununun bâzı ha-	
Mebusu Nâdir Beyin Memurin Muhakemat		valide yeniden ilâmı hakkında kanun tek-	
Heyeti âzahğına tekrar devam edeceğine		klifi (2/623)	466
dair Heyet Riyaseti tezkeresi	469	6. — Tezkereler	466,469
3. — Gelibolu Mebusu Celâl Nuri Be-		1. — Memaliki müstahlasadan velileri	
yin, İktisat Encümeni Kâtipliğine intihab-		nezdine veya memleketlerine gidecek olan	
olunduğuna dair Encümen Riyaseti tez-	469	zâbitan ailelerinin muhacir addiyle bilâü-	
keresi	465	ret şimendiferle sevkleri hususunun tefsiri	
4. — Lâyhalar		hakkında Müdafaai Milliye Vekâleti tez-	
1. — İstanbul Hapsanesinde mahpus bu-		keresi	466
lunan Ali Paso'nun bakıyei müddeti ceza-		2. — Sevkıyat efradı ile küçük zâbitana	
iyesinin affına dair kanun lâyihası	465	verilecek yevmiyeler hakkındaki Kanunun	
2. — Harbi Umumide mülga Yedinci		brinci maddesinin tefsirine dair İcra Vekil-	
Ordu ile Asir ve Hicaz firkalarında mülâzi-		leri Heyeti Riyaseti tezkeresi	466
misani unvânıyla istihdam edilen zâbit		3. — 15 Mayıs 1335 tarihli Harcırah	
namzâtlerinin hizmete celplerinde zâbitve-		Kanununun 31 nci maddesinin (Hastaneler-	
kili olarak istihdamları hakkında kanun		deki zâbitan hakkında) tefsirine dair İcra	
lâyihası	465,466	Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	466

	Sayfa
4. — Hiyaneti vataniyeden on sene küreğe mahkûm sabık Muhtar Yürükoğlu Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	466
5. — Hiyaneti vataniyeden 3 sene küreğe mahkûm Mercanoğlu Cemil Yaşar hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	466
6. — Memaliki meşgule ve müstahlasa memurininin ne suretle istihdam edileceklerinin bir karara raptına dair İera Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	469:472
7. — Anasırı gayrimüslimenin emvali menkule ve gayrimenkulelerini satma meselesinde İera Vekilleri Heyeti arasındaki ihtilâfın halline dair İera Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	472:473
7. — Takrirler	466,467
1. — Çorum Mebusu Haşim Beyin, Senedi Hakani ve Defteri Hakani tâbirlerinin değiştirilmesine dair takriri	466
2. — Kozan Mebusu Dr. Mustafa Beyin, memaliki metrukede emvali gayrimenkulesi bulunanların haklarının sıyanet edilmesine dair takriri	466:467
3. — Kırşehir Mebusu Yahya Galib Beyin; Usulü Muhasebatı Umumiye Kanunu ahkâmına riayet olunmasına ve bu hususta Meclisin haberdar edilmesine dair takriri	467
4. — Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Bir affı umumi ilân edilmesine ve Adliye Encümeninde bulunan af hakkındaki tekliflerin bir an evvel Heyeti Umumiyeye sevk olunmasına dair takriri	467:468
5. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Zonguldak kömürlerinden İhraçat Resmi alınmamasına dair kanun lâyihasının bir an evvel müzakere edilmesine dair takriri	468
6. — Maraş Mebusu Hasib Beyle arkadaşlarının, İkinci Kolordu mütaahhidi sabıkı Hacı Mehmed Efendinin zayi olan senedi hakkındaki tezkerenin müstacelen müzakere edilmesine dair takriri	468:469
7. — Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyle arkadaşlarının, firari asker ailelerini teb'id ettirenler hakkında bir anket açılmasına dair takriri	476,496

	Sayfa
8. — İstizah	467
1. — Karahisarı Sahib Mebusu İsmail Sükrü Efendinin, Bolvadinli Atâ Efendinin neden serbest bırakılmadığına dair Dahiliye ve Müdafaai Milliye Vekâletlerinden istizah takriri	467
9. — Muhtelif evrak	469
1. — Tebriki mutazammın muhtelif mahallerden mevрут telgraflar	469
10. — Mazbatalar	473
1. — Büyük İktisat Meclisi teşkili hakkındaki kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası	473
2. — Memaliki meşgule ve müstevliye-deki anonim şirketlere dair kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası	473
3. — Ziraat Bankasının Hazineye bir hesabı cari açmasına mezuniyet itasına dair kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası	473
4. — Çorum Mebusu Ferid Beyin, Memurini Mülkiyenin Tekaüt Kanununun tadiline dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/619)	473
5. — Kayseri Mebusu Osman Beyle rüfekasının, 1335 senesi gayesine kadar olan düyunu askeriyenin sureti itasına dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/621)	473:474
6. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Elkap hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/610)	474
7. — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, Mütarekeyi mütaakıp hizmeti muvazzafaya naklettirilen müteakip ümera ve zâbitan ve mensubini askeriyeye hakkındaki muamelenin keenlemyekün addiyle aldıkları farkı muhassasatın istirdadına dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/620)	474
11. — İkinci defa reye konulan madde	474
1. — Evkaf İdaresinin hidematı umumiyesi için avans itasına dair Kanun	474:475, 476,496:497
12. — Müzakere edilen maddeler	475
1. — Zevce veya mahdum veya biraderinin askerlikten firarlarından dolayı teb'id edilen ailelerin affına dair kanun lâyihası	475:476

2. — 7 Mayıs 1337 tarihli Gümrük Tarifesine zeylolarak tanzim olunan kanun lâyihası, Akaarat Vergisinin tezyidi hakkında kanun lâyihası, Âşar Hissei İanesi ve Küsuratı Munzamma hakkında kanun lâyihası, Zonguldak kömürlerinden İhracat Resmî alınmamasına dair kanun lâyihası, ve Karahisarı Şarki Mebusu Mustafa Beyin, Âşar mültezimlerinden edayı deynedenlerin emlâki merhuneleri hakkındaki 29 Eylül 1336 tarihli Kanun hükmünün temdidine dair kanun teklifi (2/485), Karesi Mebusu Abdülgafur Efendiyle arkadaşlarının, Varidatı hususiyeye vilâyatın

muhasebei hususiyelerce tahsil ve kabzı hakkında kanun teklifi (2/406) ve Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Ziyet eşyası Kanununun mevkii meriyetten ref'i hakkında kanun teklifi (2/541), Aydın Mebusu Tahsin Beyin, Yunanistan'dan ithal edilen zeytinlerden alınan Gümrük Resmînin zeytin yağlarından alınan Gümrük Resmî derecesine iblâğma dair kanun teklifi (2/538), Gümrük Kanununun 84 nci maddesini muaddil kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümenince tanzim kılınan mevaddı kanuniye

476:496

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,15

REİS — Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretleri

KÂTIPLER : Şüleyman Sırrı Bey (Yozgad) Hakkı Bey (Van)

REİS — Celseyi açıyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

I. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikâat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Asker firarilerinin akrabalarından nefyedilenlerinin affı hakkında bir içtima evvel Adliye Encümenine havale edilmiş olan lâyihaî kanuniye münasebetiyle müzakerre açılarak kâfi görüldükten sonra vaktin geç olmasına mebni Çarşamba günü içtima olunmak üzere Celseye nihayet verildi.

Reisisani
Ali Fuad

Kâtip
Şüleyman Sırrı

Kâtip
Hakkı

REİS — Zaptı sabık hakkında söz istiyen varmı? Zaptı sabıkı aynen kabul edenler lütfen elle-

rini kaldırsın. Zaptı sabık aynen kabul edilmiştir.

4. — LÂYİHALAR

1. — *İstanbul Hapsanesinde mahpus bulunan Ali Paşa'nun bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkında kanun lâyihası*

REİS — İstanbul Hapsanesinde mahpus Ali Paşa'nun bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair İera Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevru't lâyihaî kanuniye var. Adliye Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Harbî Umumide mülga Yedinci Ordu ile Asir ve Hicaz fırkalarında mülâzimisani unvanıyla istihdam edilen zâbit namzetlerinin hizmete celplerinde zâbitvekili olarak istihdamları hakkında kanun lâyihası*

REİS — Harbî Umumide mülga Yedinci Ordu ile Asir ve Hicaz fırkalarında mülâzimisani unvanıyla istihdam edilen zâbit namzetlerinin hiz-

mete celplerinde zâbitvekili olarak istihdamları hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Müdafaai Milliye Encümenine gönderiyoruz.

3. — *Divanı Harbe sevk edilen mensubini askeriyenin muhassasatlarına dair kanun lâyihası*

REİS — Divanı Harbe sevk edilen mensubini askeriyeye muhassasatı hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

6. — TEZKERELER

1. — *Memaliki müstahlasadan velileri nezdine veya memleketlerine gidecek olan zâbitan ailelerinin muhacir addıyla bilâücret şimendiferle sevkleri hususunun tefsiri hakkında Müdafaai Milliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Memaliki müstahlasadan velileri nezdine veya memleketlerine gidecek zâbitan ailelerinin muhacirîn misullü meccanen sevkleri vekâletçe münasibolup keyfiyetin tefsiri lüzumuna dair Müdafaai Milliye Vekâleti tezkeresi var. Kavaninin Maliye Encümenine havale ediyoruz.

2. — *Sevkiyat efradı ile küçük zâbitana verilecek yevmiyeler hakkındaki Kanunun birinci maddesinin tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Sevkiyat efradı ile küçük zâbitana verilecek yevmiyeler hakkındaki Kanunun birinci maddesinin tefsirine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var. Kavanini Maliye Encümenine havale olundu.

3. — *15 Mayıs 1335 tarihli Harcırah Kanununun 31 nci maddesinin (Hastanelerdeki zâbitan hakkında) tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — 15 Mayıs 1335 tarihli Harcırah Kararnamesinin 31 nci maddesinin tefsirine dair İcra Vekilleri tezkeresi var. Kavanini Maliye Encümenine gönderiyoruz.

4. — *Hiyaneti vataniyeden 10 sene küreğe mahkûm sabık Muhtar Yörükoğlu Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

5. — *Hiyaneti vataniyeden 3 sene küreğe mahkûm Mercanoğlu Cemil Yaşar hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Hiyaneti vataniyeden maznun Yörükoğlu Mehmed ve Cemil Yaşar haklarında Adliye Vekâletinden mevрут iki kıt'a evrakı hükmiye var. Adliye Encümenine gönderiyoruz.

5. — TEKLİFLER

1. — *Bitlis Mebusu Sadullah Beyle rüfekasının, Bitlis, Van, Muş, Hakkâri ahalisinin iki senelik bâzı vergilerinin affı hakkında kanun teklifi (2/622)*

REİS — Bitlis, Van, Muş, Hakkâri ahalisinin 1339 sènesinden itibaren iki senelik temettü, mükellefiyet, müecceleyeti askeriyeye vergileriyle bakaya kalan miktar borçlarının afları hakkında Bitlis Mebusu Sadullah Beyle rüfekasının teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine havale olundu.

2. — *Van Mebusu Tevfik Beyle rüfekasının, Tecili Takibat Kanunununun bâzı havalide yenden ilânı hakkında kanun teklifi (2/623)*

REİS — Tecili Takibat Kanunu hakkında Van Mebusu Tevfik Beyle rüfekasının teklifi kanunisi var; Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

7. — TAKRİRLER

1. — *Çorum Mebusu Haşim Beyin, Senedi Hakani ve Defteri Hakani tâbirlerinin değiştirilmesine dair takriri*

REİS — Senedi Hakani ve Defteri Hakani unvanlarının tebdiline dair Çorum Mebusu Haşim Beyin Maliye Vekâletinden temenni takriri var. Maliye Vekâletine gönderiyoruz.

2. — *Kozan Mebusu Dr. Mustafa Beyin, memaliki metrukede emvali gayrimenkulesi bulunanların haklarının sinayet edilmesine dair takriri*

REİS — Memaliki metrukede emvali gayrimenkulesi bulunanların sinayeti hukukları hakkında tedabir ittihazına dair Kozan Mebusu Mustafa Beyle rüfekasının Heyeti Vekileden te-

menni tavrilleri var. Heyeti Vekileye gönderiyoruz.

8. — İSTİZAH

1. — *Karahisar Sahib Mebusu İsmail Şükrü Efendinin, Bolvadinli Atâ Efendinin neden serbest bırakılmadığına dair Dahiliye ve Müdafaai Milliye Vekâletlerinden istizah tavriri*

REİS — Karahisar Mebusu İsmail Şükrü Efendinin Müdafaai Milliye ve Dahiliye Vekâletlerinden istizah tavriri var, okunacak :

Riyaseti Celileye

Meclisi Âlinin malûmudur ki, Samsun'da eşhası mütaaddidenin Şehrbend olmasına karşı Dahiliye Vekili Muhteremi salâhiyeti vâsiaya malik bir ordu kumandanının azlolunarak tahtı muhakemeye alınmasına lüzum göstermişti. Bilâhara pek çok muhedderatı islâmiyenin nefiy ve tağribedilmesine karşı hiçbir ses çıkarılmaması, ezeümle dairei intihabiyem tüccaranından Bolvadinli Hacı Atâ Efendinin memleketine âzimetle serbest bırakılması hakkında vermiş olduğu mütaaddit emirlere rağmen hâlâ da âzimetine İzmit Dairei Askeriyesince mümanaat edilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Gerek Dahiliye Vekâletinin ve gerekse Müdafaai Milliye Vekâletinin emri telgrafilerinin is'af edilmemesi bu iki vekâletin aczini bildirir ahvalden bulunduğu için her iki vekâletten bu mesele hakkındaki istizahımın kabulünü teklif eylerim.

18 Kânunuevvel 1338

Karahisar Sahib
İsmail Şükrü

REİS — İsmail Şükrü Efendinin istizah tavriri reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

3. — *Kırşehir Mebusu Yahya Galib Beyin, Usulü Muhasebatı Umumiye Kanunu ahkâmına riayet olunmasına ve bu hususta Meclisin haberdar edilmesine dair tavriri*

REİS — Usulü Muhasebatı Umumiye Kanunu ahkâmına riayet edilmesi ve bu bapta muamelâtta Meclisin haberdar edilmesine dair Kırşehir Mebusu Yahya Galib Beyin tavriri var. Heyeti Vekile Riyasetine havale ediyoruz.

4. — *Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Bir affı umumi ilân edilmesine ve Adliye Encüme-*

ninde bulunan af hakkındaki tekliflerin bir an evvel Heyeti Umumiyyeye sevk edilmesine dair tavriri

REİS — Bir affı umumi ilâniyle Adliye Encümeninde affa mütaallik mevcudolan takaririn Heyeti Umumiyyeye sevk edilmesine dair Erzurum Mebusu Salih Efendinin tavriri var, okunacak.

Riyaseti Celileye

Altı asırdan beri affı umumiler, padişahların, emîrlerin, bazan da siyasi cereyanlar dolayısıyla cenebilerin hatırına iptinaen yapılagelmekte olduğu vârestei arz ve izahıdır.

On seneden beri müdafaai nefis ve vatan uğrunda cenk ve cidalle meşgul Anadolu halkı müselsel karabet dolayısıyla bir aile halkından başka bir şey değildir. İşte bu fedakâr milletimizin bir kısım evlâdı cehalet; bir kısmı müdafaasızlık, bir kısmı da yanlış hükümler dolayısıyla hapsanelerde intemekte ve intizam-sızlık hasebiyle mevte mahkûm bir haldedirler. Yapılan inkılâplara, muzafferiyetlere, fedakârlıklara mağruren son olmak üzere Büyük Millet Meclisi tarafından millet namına bir affı umuminin süratle icrasını ve af hakkında Adliye Encümeninde bulunan takaririn bir an evvel Heyeti Umumiyyeye sevkini tahtı karara alınmasını teklif eylerim.

Erzurum Mebusu
Mehmed Salih

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendiler (El afvü zekâtüzzafer) af, zaferin zekâtıdır. Binaenaleyh bugün efradı milletin hapsanelerimizde inliyen bir kısmı zaten bigûnah ve mâsum iken yalnız bâzı muhitin ilcesiyle ihtirasatı şahsiye ve sair birtakım esbap ve avamil icabatı mâsum oldukları halde mahkûm olmuşlardır. Ve zaten bir kısmı da cehil dolayısıyla birbirinin leh ve aleyhine gitmişler, fakat bugün kâffesi nâdim olmuşlardır. Umum millet şu zafere karşı Heyeti Celilenizden bir affı umumi gibi ulvi bir şefkat bekliyor. Bu şefkati diriğ buyurmayacağımıza ümidim var. Binaenaleyh bunun kabulünü rica ederim efendim. (Adliye Encümenine, sesleri)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim Salih Efendinin teklifi gayet sarihtir. Bu bapta birtakım tekâlif vardır ki Adliye En-

cümenindedir. Bunların bir an evvel intacedilip buraya getirilmesi matluptur. Ve teklif de bundan ibarettir. Bunun Adliye Encümenine havalesini teklif ederim.

REİS — Efendim müzakere edilecek bir şey yok, Salih Efendi bu takririn Adliye Encümenine havalesini teklif ediyor. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın...

SALİH Ef. (Erzurum) — Müstacelen..

REİS — Müstacelen Adliye Encümenine havalesi kabul edilmiştir.

5. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Zonguldak kömürlerinden İhracat Resmi alınmamasına dair kanun lâyihasının bir an evvel müzakere edilmesine dair takriri*

REİS — Ereğli kömür ihracatından alınmakta olan rüsumun ilgası hakkındaki lâyihasının müstacelen müzakeresine dair Tunalı Hilmi Beyin takriri var, okunacak.

B. M. M. Riyaseti Celilesine

İera Vekilleri Heyetince Ereğli Kömür havzası kömür ihracatından alınmakta olan rüsumun ilgasını mübeyyin bir maddeden ibaret kanun lâyihası Muvazenei Maliye Encümenince tasvibedilerek heyetimize ruznameye ithal etmiş bulunuyor. Mezkûr lâyihasın iktisadiyatımıza, bahusus havza buhranına şiddetle taallüku bulunduğu ve bahusus bir maddeden ibaret olması, hasebiyle ilk içtimada müstacelen müzakere edilmesini teklif ederim.

18 Kânunuevvel 1338

Bolu Mebusu
Tunalı Hilmi

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Efendim, bu teklif, zaten Maliye Vekili tarafından tanzim ve Heyeti Vekileden Heyeti Celilenize sevk edildi. Biz de buna taraftarız. Ruznamede bulunup da müzakeresine başlayacağımız vâridat hakkındaki lâyihaya bir madde olarak ilâve ederiz. Mesele biter.

REİS — Efendim, bu teklifin Maliye Vekili Beyin buyurduğu gibi müstacelen ruznameye vaz'ını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Müstacelen ruznameye vaz'ı kabul edilmiştir.

3. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Mebuslardan bâzularına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim, dört mebus arkadaşımız mezuniyetlerini temdidettirmek için müracaat ettiler ve Divanı Riyaset de münasip gördü. Eğer siz de tasvibederseniz reyî âlinize koyacağım.

Abdürrahman Lâmi Efendi (Gazianteb) in bir ya mezuniyetinin temdidini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Hakkı Paşa (Niğde) nin iki ay. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Musa Kâzım Efendi (Konya) nın bir ay daha temdidini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Rasim Bey (Cebelibereket) in bir ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

6. — *Maraş Mebusu Hasib Beyle arkadaşlarının, İkinci Kolordu mütaahhidi sabıki Mehmed Efendinin zâyi olan senedi hakkındaki tezkerenin müstacelen müzakere edilmesine dair takriri*

REİS — İkinci Kolordu mütaahhitlerinden Mehmed Efendinin ziyaa uğrıyan senedinin yeniden itası hakkındaki ruznamede mevcut evrakın müstacelen müzakeresine dair Maraş Mebusu Hasib Beyle rüfekasının takriri var:

Riyaseti Celileye

İkinci Kolordu erzakı askeriye mütaahhidi Maraşlı Çuhadarzade Hacı Mehmed Efendinin Maraş, Elbistan postaneleri arasında ziyaa uğrıyan senedi mahsusunun ziyandan nüshai saniyesinin itasına dair ruznamei müzakeratta mevcut evrakın eşhasın hukuku şahsiyesine mütaallik mevaddan bulunması dolayısıyla müstaceliyetle müzakeresini teklif ederiz. 18 Kânunuevvel 1338

Maraş	Gazianteb
Mehmed Hasib	Rağıb
Kângırı	Gazianteb
Said	Yasin
İsparta	Siird
Mehmed Nâdir	Neçmeddin
İzmit	Bayezid
Abdullah	Mehmed Şevket

REİS — Efendim, bu takririn müstacelen ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

2. — *Mezuniyetten avdet eden İsparta Mebusu Nâdir Beyin Memurun Muhakemat âzâlığına tekrar devam edeceğine dair Heyet Riyaseti tezkeresi*

REİS — Mezuniyetten avdet eden İsparta Mebusu Nâdir Beyin Memurun Muhakemat Heyeti Âzâlığına tekrar devam ediliyeceğine dair Heyet Riyaseti tezkeresi var.

Riyaseti Celileye

Mukaddema dairei intihabiyesine azimet eylemesi hasebiyle yerine Muhakemat Heyeti Âzâlığına diğerinin intihabı talebolunan İsparta Mebusu Nâdir Bey ahiren avdet eylemiş ve Heyeti Umumiyece de henüz intihap icra olunmamış olduğundan yalnız mumaileyhin yerine diğerinin intibana lüzum kalmamış olduğu berayı malûmat arz olunur efendim. 17 . 12 . 1338

Muhakemat Heyeti Reisi
Canik Mebusu
Emin

3. — *Gelibolu Mebusu Celâl Nuri Beyin İktisat Encümeni Kâtipliğine intihab olduğuna dair Encümen Riyaseti tezkeresi*

REİS — Encümen intihabına dair tezkeresi var. Okunacak :

Riyaseti Celileye

Encümeninizin 12 Kânunuevvel 1338 tarihli iğtimasında münhal bulunan encümen kitabetine Gelibolu Mebusu Celâl Nuri Beyefendinin intihab edildiği Heyeti Celileye arz olunur.

16 Kânunuevvel 1338
İktisat Encümeni Reisi
Zamir

9. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Tebriki mutazammın muhtelif mahallerden mevrut telgraflar*

REİS — Efendim tebriki mutazammın telgraf ve tezkereler vardır. Divanı Riyasetçe lâzım gelen cevap verilecektir.

6. — *Memaliki meşgule ve müstahlasa memurininin ne suretle istihdam edileceklerinin bir ka-*

rara raptına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi

REİS — Memaliki meşgule ve müstahlasa memurlarının sureti istihdamları hakkında Heyeti Vekilece tehalüfü efkâr hâsıl olduğundan keyfiyetin müstacelen müzakeresi ve bir kârara raptı hakkında İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var. Divanı Riyaset bu mesele memaliki müstahlasada bulunan bilûmum memurine aid olduğundan tekml encümenlerden birer arkadaş intihabıyla bir encümen teşkil edildikten sonra bu ihtilâfın orada hallini münasip görüyor ve bu suretle kabul buyurursanız reyinize vaz'edeceğim.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim mesele nedir? Bilmiyoruz. Okunsun ondan sonra.

ŞER'İYE VEKİLİ MEHMED VEHBİ Ef. (Konya) — Reis Paşa. Müsaade edin, izah edeyim.

REİS — Okunacak efendim.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Memaliki meşgule ve müstahlasa memurini hakkında Heyeti Vekilece muhtelif zamanlarda ittihaz olunan berveği âti mukarrerattan 18 . I . 1338 ve 1328 numaralı Kararnamede «Hükümeti milliyenin teşekkülünden Akdem ve Bursa'nın sukutuna kadar işgale mâruz kalan ve elyevm meşgul bulunan mahallerden bilâhara çıkıp gelenlerin vaktiyle âmâli milliyeye ettikleri hizmetlere nazaran istihdamları dairei aidesinin kararına talik kılınmış ve Hükümeti Milliyenin teşekkülünden Akdem işgal edilip istirdadedilen ve edilecek olan mahallerde mevcut gerek kâlel işgal memur iken hini işgalde kalmış ve gerek esnayı işgalde İstanbul Hükümeti tarafından gönderilmiş olan memurinin âmâli milliyeye muhalif hareketleri olmadığı anlaşıldığı takdirde istihdamları ve Hükümetçe tahliye edilen mahallerde hareketleri emredilen ve idarei unumiyeden maaş alan memurinin bilâmazaretin çıkmadıkları takdirde mazul addedilecekleri ve derecei saniye memurlarıyla idarei hususiye memurininin çıkanların dairei aidelerince istihdamları ve çıkmayanların ise işgal müddetince olan hareketlerine nazaran ipka veya azilleri kârargir olmuş ve marırlarz kararı tavzihan ittihaz edilen 5 . IX . 1338 tarih ve 1810 numaralı Kararnamede ise «Ve Hükümeti merkeziyece tâ-

yin edilen memurinden işgal esnasında çıkmıyarak vazifesine devam ve memuriyet kabul edenler veya hini işgalde İstanbul Hükümetince tâyin olunup vazife kabul ve ifa edenlerin istirdatta istihdam edilmeyecekleri ve memurini tâliye-den bu gibilerin ise istirdatta Hükümeti Merkeziyece tâyin kılınacak rüesa tarafından hareketlerinin tetkik ve memuriyetlerinde ipka ve azledilecekleri» tasrih kılınmış ve kararı mezkûrun 28 . IX . 1338 tarih ve 1856 numaralı zeylinde ise «esbabı mücbireye binaen işgal altında bulunan mahallerde kalan ve bilâhara istihdam olundukları müddet Yunanlılar tarafından takip ve hapsedilen memurin ve mualliminin cevazı istihdamı hususunun temini» karargir olmuş ve marlarz mukarrerata zeylen tanzim kılınan 12 . X . 1338 tarih ve 1882 numaralı Kararnamei âhirde hini işgalde memaliki müstahlasada lizaruretin çıkmamış ve Yunanlılardan hiçbir memuriyeti kabul etmemiş olanlarla İstanbul'da gerek hicret suretiyle ve gerek zaten orada bulunmak münasebetiyle müstahdem bulunan hükkâm ve kâffei memurin ve müstahdemini Hükümet ile muallimin meyanından âmâli milliyeye muhalif ahval ve harekâtan içtinabetmiş ve seciye ve ahlâkı haleldar olmamış olanların şayanı istihdam buldukları vekâleti aidelerince vesaiti mümkinüne ile badettahkik zarureti katiye halinde münasip mahallerde istihdam edilmeleri takarrür etmiş olup ancak İktisat Vekâletinden mevрут İcra Vekilleri Heyetine muhavvel 9 Teşrinievvel 1338 tarih ve 25748/198 numaralı tezkerelerde salifülârz mukarreratın mâna ve mefhumlarının takrip ve telifine çalışıldığı ve bilhâssa 1882 numaralı Kararnamei ahîr mucibince âmâli milliyeye muhalif ahval ve harekâtan ictinabetmiş ve seciye ve ahlâkı haleldar olmamış olanların tahkik ve tâyinine gayret edildiği ve fakat mütehasşis memura ihtiyacı derkâr bulunan Ziraat Bankasıyla ziraat, orman, meadin, baytar gibi mütehasşis memurini mahdudolan devairin ihtiyaç kadrolarının doldurulamadığı ve evvelki kararların tamamii telifindeki müşkülât dahi inzınam ederek sureti harekette tereddüt ihdas eylediği cihetle hissolunan tereddüt ve müşkülât izale edilmek ve şiddetle ihtiyaç görülen memurin bir an evvel ikmal edilmek ve memaliki müstahlasa rüesayı memurinin müracaatı mütevaliyesi tatmin olunmak üzere salüfilârz kararların tevhit ve

tesbitiyle sureti hareketi vazıhan irae edecek bir kararın ittihaz ve tebliği talebedilmiş ve keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 23 . 11 . 1338 tarihli içtimanda ledettezekkür Yunan işgali altında terki hizmet etmiyerek vazifesine devam eden ve tâyini merkeze ait bulunan bu kabil memurinin esnayı işgaldeki harekâtı seciye ve ahlâkı badettahkik vekâletlerin istihsal edecekleri kanaat ve malûmat dairesinde istihdamları hususunda Heyeti Vekilece tahalüfü efkâr hâsıl olduğundan müstacelen müzakere ve bir karara raptedilmek üzere Meclisi Âliye arzı takarrür etmekle ifayı muktazasıyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını istirham eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim tezkere gayet uzun, âdeta lâyiha ehemmiyeti tammesi nispetinde muhtacı nazardır. Burada bunu hemen müzakere edersek efkârı toplıyamadın yanlış bir karar vermiş oluruz. Bunun tab'ı ile yarın müzakere edilmek üzere tehirini teklif ediyorum. Ta ki üzerinde düşünebilelim. Şimdilik ruznameye alalım.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ RAUF B. (Sivas) — Heyeti Vekilenin marırlarz memurin hakkında 18/10/1338 tarihinde ittihaz ettiği mukarrerata muttali oldunuz. Bu meyanda Yunan'ın işgal ettiği tarihten sonra Yunan idaresinde ifayı hizmet etmiş ve nasıp ve tâyinleri merkeze ait memurinin istihdam edilmemeleri Heyeti Vekilece takarrür etmişti. Ahiren İktisat Vekâletinden, İzmir, Bursa, Balıkesir ve havâlisinde Ziraat Banka müdürlükleri ve baytar müdürlüklerinin fazla miktarda münhal bulunması ve yerine memur bulunamaması yüzünden, bunların tâyini merkezden olmasına binaen bunların istisnasını talebetti. Bu hususu Heyeti Vekileniz de tezekkür ettik. Her hususta malûmat ve kanaatlerine riayetkâr bulunduğum arkadaşlarımla bu mesele hakkında telifi efkâr etmek saadetine mazhar olamadım. Bendenizin kanaatim, merkezden tâyin edilmiş memurlar, Yunan işgalini hüsnü telâkki ile vazifesine devam etmiş memurlar, artık Hükümeti Milliyemiz tarafından tavzif ve memur diye kullanılmaz. (Bavo sesleri, alkışlar) Ancak efendiler bu husus

pek kolay tetkik ve tahkik edilebilir bir keyfiyet değildir. Leh ve aleyhte hissiyata tâbi olarak veyahut hakikatı ifade suretiyle çok söz söylenebilecek bir meseledir. Alehusus eşhas münferiden mevzuubahsolursa bu noktai nazardan Meclisi Âlinin buna hakem olmasını ve bu işe karar vermesini Heyeti Vekile ensebolarak düşündü ve Heyeti Celilenize arzı keyfiyet eyledi.

Bir noktai nazarı dikkati âlinize arz etmek lüzumunu hissediyorum. O da, bu mesele hakkında bugünkü içtimamızda derhal müzakerata girişerek umumiyet itibariyle bir karar ittihazi pek sâlim olmasa gerektir. Eğer tensibi âlilerine iktiran ederse bu meselenin tetkiki bir encüme ne havale olunsun ve orada vaziyet, ariz ve amik müzakere buyurulsun ve badehu Heyeti Celilenize arz edilsin ve müzakere onun üzerine cereyan etsin. (Muvafık sadaları) Çünkü efendiler bendenizin telâkkim, belki birtakım zevat bu yüzden mağdur olacaktır. Fakat Yunan işgalini hazım ve kabul etmiş her hangi birinci sınıf bir memurun istihdamına yol açmak demek memlekette vatanperverlik ile muhalifi arasındaki farkı izale etmek demektir. (Bravo sesleri)

REİS — Efendim rica ederim, şekli müzakereyi reynize arz etmedim. Müsaade buyurursanız arz edeyim. Bu mesele hakkında üç fikir vardır. Birisi Divanı Riyasetin fikri ki, demin de arz ettim. İkincisi : Bir encümeni mahsus teşkil edilerek bu meselenin o encümende tezekürü, üçüncüsü : Salâhaddin Beyin fikri ki : Bugün bunu tâbettirelim. Yarınki ruznameye alalım şeklindedir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Zaten bir Encümeni Mahsus vardır.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bu meselenin ne taba ihtiyacı vardır, ne de bir encüme gitmesine lüzum vardır. Bu mesele, umumi müzakerata tâbi bir meseledir.

ZAMİR B. (Adana) — Arkadaşlar zaten memurunin tensik ve tasfiye ve terfihleri hakkında tedabir ittihaz etmek üzere teşekkül etmiş bir Encümeni Mahsus vardır. O encüme gönderirsiniz. Tetkik eder ve bize neticesini arz eyler.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Reis Paşa usulü müzakere hakkında bendenize de söz veriniz.

REİS — Buyurun.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Mesele, Yunanlılara hizmet etmiş olan memurunin, tekrar istihdam edilip edilmeyeceği meselesidir. Bunun ne encümenlik işi vardır ve ne de Encümeni Mahsus gitmesine lüzum vardır. Meclis doğrudan doğruya müzakere edip intaceylemelidir.

ŞER'İYE VEKİLİ MEHMED VEHBİ Ef. (Konya) — Efendiler mesele, Yunan'ın âmâline hizmet edenler; tekrar memur olsunlar demek değildir. Mesele esasen Hükümeti Merkeziye tarafından memaliki müstahlasaya memur olmuş ve oradaki memuriyetini ifa ederken Yunan işgaline mâruz kalmış fakat çıkamamış olan memurin hakkındadır. İşgal esnasında oradan çıkamamış ve orada kaldığı müddet; Yunanlıların da vazifesine müdahale etmemiş memurin vardır. Yunan, vazifesine müdahale etmediği için o memurunin devamı memuriyeti bir kusur ve ayıp ise... (Ayıptır ya, sadaları) Rica ederim müsaade edin efendim. (Devam, sesleri) Şimdi efendiler;

Millet; yüzünden menfaat görmüş ve o memuriyette bulunduğu müddetçe de millete faydası, hizmeti dokunmuş; fakat işgal esnasında bir zaruret dolayısıyla çıkamamış, Yunan, kendisini bastırmış ve işgal müddetince memuriyetine Yunan da müdahale etmediğinden dolayı vazifesine devam etmiş bir halde olan memurin bu tarzı hareketleri bir kabahat ise, bir kusur ise...

MUSTAFA B. (Tokad) — Hoca efendi, vatanperverlik böyle olamaz. Silâha sarılıp çıkması lâzımdı.

SOYSALLI İSMAIL SUBHİ B. (Burdur) — Meselenin esasına mı giriyoruz Reis Paşa.

VEHBİ Ef. (Devamla) — İhtilâf bu noktadadır, efendim. Heyeti Vekile arkadaşlarınızdan bir kısmımız diyoruz ki; hakikatı tetkik olunsun, tahkik olunsun, işgal esnasında Yunan âmâline hizmet etmemiş ve namusiyle kalmış olan bir adam, memuriyetinde kullanılsın ve eğer tetkik ve tahkik neticesinde Yunan âmâline hizmet ettiği ve muhalif efkârda bulunduğu sabit olursa bu gibiler de hizmete kabul olunmasın diyoruz. Bir kısmımız da diyoruz ki: Madem ki, Yunan işgalinde orada kalmıştır. Onun tekrar memuriyette istihdamı caizdir. Mesele bundan ibarettir.

REİS — Efendim bu meselenin bugün burada müzakeresini kabul edenler ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmemiştir.

Divan Riyasetin ittihaz etmiş olduğu karar mucibince bir Encümeni Mahsus teşkiliyle bu meselenin orada tezekkür ve halli hususunu kabul edenler ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir, efendim.

İSMET B. (Çorum) — Reis Paşa usulü müzakere hakkında...

REİS — Müzakere kalmadı efendim.

İSMET B. — Bir Encümeni Mahsus teşkiline karar verdi ama ne tarzda?

7. — *Anasırı gayrimüslimenin emvali menkule ve gayrimenkulelerini satma meselesinde İcra Vekilleri Heyeti arasındaki ihtilâfın hal-line dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Efendim, anasırı gayrimüslimeye ait emvali menkule ve gayrimenkulenin âhara devir ve ferağ hususunda Heyeti Vekilece hâsıl olan tehalüfü efkârın Meclisçe halli lüzumuna dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var; okunacak

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Memlekette kalmak veya memleketi terk etmek isteyen anasırı gayrimüslimeden Rum ve Ermenilerin uhdesinde bulunan emvali gayrimenkuleleri dün bir fiyatla devir ve ferağ ederek ellerinden tamamen çıkarmaları mübadele ve zarar ve ziyan mesailinin tatbiki hususunu mütaassir bir şekle ifrağ edeceği kaviyen melhuz bulunduğuna dair Maliye Vekâletinin 10 Kânunuevvel 1338 tarihli tezkeresi İcra Vekilleri Heyetinin 10 . XII . 1338 tarihli içtimamında ledettezekkür İstanbul'daki Rumların emvali gayrimenkulelerini satmaları Maliye Vekili ve sair mahallerdeki Rumların emvali gayrimenkulelerini satmamaları hususuna da Sıhhiye Vekili muhalif kaldığından halledilmek üzere bu iki cihetin Meclisi Âliye arzı takarrür etmekle ifayı muktazasiyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını istirham eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet
Meclisi İcra Vekilleri
Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

(Aynı encümene sesleri.)

RASİH Ef. (Antalya) — Efendim aynı mevzua dair Ögüd gazetesinde bir fıkra vardır. Maliye Vekili Bey bu hususta tahkikat yapmış mıdır?

REİS — Usul hakkında söyleyin efendim.

RASİH Ef. (Devamla) — Evet efendim, usul hakkında arz ediyorum. Bu gidenler Tapu dairesinden diğerinin emlakını namına geçirmek için kolaylık buluyorlarmış diye Ögüd gazetesinde bir fıkra vardı. Maliye Vekili Beyin bu husus tabii nazarı dikkatlerini celbetmiştir. Bu bapta tahkikat yapmışlar mıdır? Soruyorum. Encümene gitmeye hacet yoktur. Doğrudan doğruya müzakeresini teklif ediyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Eikere Heyeti Vekile hukuku tasarrufiyeyi iptal edecek mukarrerat ittihaz edemez ki, ihtilâftan bahsediyorlar. Heyeti Vekilenin yaptığı bu teavüzü salâhiyet, hukuku tasarrufiyeye teavüzdür. Bunlar salâhiyetleri haricindedir. Nasıl müzakere ederler?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim mesele Hüseyin Avni Beyin telâkki buyurdıkları gibi değildir.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Hakkı tasarrufa riayet Hükümete itaatle kaimdir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Mesele emlakını satar, satamaz şeklinde değildir. Teklif edilen lâyihai kanuniyenin neticesine kadar muamele idareten tehir edilebilir mi, edilemez mi? Heyeti Vekilenin Kararının mevzuu budur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — İkisi de birdir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Nasıl arzu ederseniz öyle telâkki buyurunuz. Her şeyin fevkinde menafii vataniye vardır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Meclise müracaat ediniz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Ettik Beyefendi; müsaade buyurunuz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bu şekilde müracaat olmaz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Asıl kanun lâyihası da Meclise gelmiştir. Meclisi Âlinizden vakit ve zamaniyle günü gününe lâyihai kanuniye çıkmadığından dolayı muamelât sü-

rünömede kalır ve bu suretle birçok muvazaalara ve nâmütenahi suiistimalâta sebebiyet verirse Maliye Vekâletinin Heyeti Vekileden tehir edelim mi, etmiyelim mi? diye sorması lâzımgelmez mi?

Efendiler muharebeyi mütaakıp Afyon'dan taarruz başladığı tarihten itibaren - ondan evvel de zaten cari idi - Yunanistan bir karar ittihaz etmişti. Yunanistan dâhilindeki İslâmların emvali menkule ve gayrimenkuleleri üzerindeki hakkı tasarruflarını menetmiştir. Hattâ gıdalarından dahi menedilmişlerdir.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Mukabele bilmişil lâzımdır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Sulh müzakeresi devam ederken mübadele, Meclisi Âlinizin esas itibariyle kabul ettiği bir esas iken buradan giden Rumlar, ellerindeki emvali menkulelerini satıyorlar, satarlar buna karşı bir şey diyemeyiz. Fakat gayrimenkulelerini dahi istedikleri kadar satıp giderlerse kabul ettiğimiz esas, mübadele esasıdır ki, Meclisi Âliniz bu mübadeleyi esas olarak kabul ettikten sonra Maliye Vekâletinin veya Heyeti Vekilenin bunların emvali gayrimenkulelerinin ferağı üzerinden idareten muamele yapması gayrikanunidir demek bilmem ne dereceye kadar doğrudur?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Meclisin salâhiyetine tecavüz ediyorsunuz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Meclisi Âlinize bunun için lâyiha tanzim edilerek sevk edilmiştir. Fakat Heyeti Vekilede bu lâyiha Meclisi Âlinizde müzakere edilinceye kadar bu muameleyi idareten tehir edelim mi etmiyelim mi diye müzakere açılmıştı. Yalnız Sıhhiye ve Muaveneti İctimaiye Vekili arkadaşımız muhalif kalmış ve Heyeti Vekileniz ittihazi mukarrerat etmiştir.

İstanbul'da istisnai bir vaziyet vardır ve devam etmek mütalâası kaybolmuştur. Ona da ben-deniz hayır dedim. Muamele tehir edilecekse hepsi tehir edilmelidir. Çünkü İstanbul da mübadelede dâhil olduğuna göre eğer Yunanistan'daki Müslümanların emvali menkule ve gayrimenkulelerinden istifade memnuiyeti kaldırıldığı gün, biz de burada tanırız. Tanmadığı gün biz de tanmayız. İdareten bunu temin edelim. Tâ ki, Heyeti Celilerine sevk ettiğimiz lâyiha gelip, bize veçhe tâyin edinceye kadar... Noktai nazar ihtilâfi bu-

dur. Verirsiniz, Adliye Encümeni bunu tetkik eder ve sonra müzakere ederiz. (Reye sesleri)

REİS — Efendim daha müzakere açmadım, bu meselenin müstacelen ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Encümene sesleri)

Müstacelen Adliye Encümenine havalesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Encümenlerden mevрут mazbatalar vardır.

10. — MAZBATALAR

1. — *Büyük İktisat Meclisi teşkili hakkındaki kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası*

REİS — Milli Büyük İktisat Meclisi kanun lâyihasının reddine dair İktisat Encümeni mazbatası vardır. Ruznameye alınmıştır.

2. — *Memaliki meşgule ve müstevliyedeki anonim şirketlere dair kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası.*

REİS — Memaliki meşgule ve müstevliyedeki Anonim şirketlere mütaallik kanun lâyihasının reddine dair İktisat Encümeni mazbatası vardır. Ruznameye alınmıştır.

3. — *Ziraat Bankasının Hazineye hesabı cari açmasına mezuniyet itasına dair kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası*

REİS — Ziraat Bankasının Hazineye bir hesabı cari açmasına mezuniyet itası hakkındaki lâyihai kanuniyenin reddine dair İktisat Encümeni mazbatası vardır. Ruznameye alınmıştır.

4. — *Çorum Mebusu Ferid Beyin, Memurini Mülkiyenin Tekâüt Kanununun tadiline dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/619)*

REİS — Çorum Mebusu Ferid Beyin, Memurini Mülkiye Tekâüt Kanununa müzeyyel teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır. Kavanin ve Muavenetî Maliye encümenlerine havale edilmiştir.

5. — *Kayseri Mebusu Osman Beyle rüfeka-sının, 1335 senesi gayesine kadar olan düyunu askeriyenin sureti itasına dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/621)*

REİS — Askerî düyunu sabıkasının sureti itası hakkında Kayseri Mebusu Osman Beyle rüfekaş tarafından verilen teklifi kanununin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır. Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

6. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Elkap hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/610)*

REİS — Tunalı Hilmi Beyin, Muhabere ve lâkap kanunu lâyihasının reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır. Ruznameye alıyoruz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Paşa Hazretleri usulen reddolunan mazbatalar ruznameye alınmaz, bir kere okunur.

REİS — O halde okutuyorum :

Mazbata

Tunalı Hilmi Beyin, (Muhabere ve lâkap Kanunu) lâyihasının şayanı müzakere olmadığı ekseriyetle takarrür etmekle Heyeti Umumiyeye takdim olunur.

18 Kânunuevvel 1338

Lâyiha Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Gene	namına
Muhalifim	Rıza
Celâl	
Kâtip	Âza
Muvafiktir	Muvafiktir
Hamdi	Osman
Âza	Âza
Tevfik	Erzincan
	M. Hüseyin

REİS — Efendim bir de ona mütaallik takdir vardır.

Riyasete

Tunalı Hilmi Beyin, (Elkap ve tâbiratı resmîye) ye mütaallik lâyihası Lâyiha Encümeni tarafından iki muhalife karşı dört reyile reddedilmiş ise de muhalif kalanların da mütalâaları ve hile teklifi mezkûr esas itibariyle şayanı müzakere bulunduğundan Kanunu Esasi ve Dahiliye encümenlerine havalesini teklif ederiz.

Karahisarı Şarki	Kütahya	Erzurum
Ali Süruri	Cevdet	Salih
Kozan	Gene	Kırşehir
Dr. Mustafa	Ali Vâsıf	Cevdet

Dersim	Karahisar	Kastamonu
Diyab	Ali	
Erzurum	Canik	İzmit
Âsım Lûtfi	Emin	Sırrı
Kırşehir	Gelibolu	Biga
Sadık	Celâl Nuri	Hamdi
Menteşe	Siird	Kars
Ahmed Sadeddin	Kadri	Cavid
Oltu	Bolu	Niğde
Rüstem	Şükrü	Vehbi
Diyarbakir	Elâziz	Dersim
Hacı Şükrü	Feyzi	Abdülhak Tevfik
Antalya	Lâzistan	Batum
Ali Vefa	Mehmed Necati	Ali Rıza
Eskişehir	Ardahan	Kars
Hüsrev Sâmi	Server	Fahreddin
Antalya	Batum	Sinob
Halil İbrahim	Fevzi	Mehmed Şevket
Trabzon	İstanbul	Bursa
Celâleddin	Ali Rıza	Hüseyin Necati
Şarki Karahisar	Tokad	Kars
Memduh Necdet	Mustafa	Okunamadı

REİS — Hilmi Beyin teklifi hakkındaki bu takrirî reye koyacağım. Kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edildi efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Yaşasın Meclis, yaşasın ağalar. (Yaşasın Hilmi Ağa sesleri)

7. — *İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, Mütarekeyi mütaakıp hizmeti muvazzafaya neklettirilen müteakip ümera ve zâbitan ve mensubini askeriye hakkındaki muamelenin keenlemyekün addiyle aldıkları farkı muhassasatın istirdadına dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/620)*

REİS — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, Mütarekeyi mütaakıp hizmeti muvazzafaya naklettirilen erkân, ümera ve zâbitan ve mensubin ve memurini askeriye'nin nakil muamelelerinin keenlemyekün addi hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır, Müdafaa-i Milliye Encümenine havale edilmiştir.

Efendim evrakı varide bitmiştir.

11. — İKİNCİ DEFA REYE KONULAN MADDELER

1. — *Evkap İdaresinin hidematı umumiyesi için avans itasına dair Kanun*

REİS — Şimdi Evkaf avansını ikinci defa reye koyacağız, malûmuâliniz birinci defasında nisab olmamıştır. Bu bapta reylerinizi ızhâr buyurunuz.

YASİN B. (Gazianteb) — Evrakı varide meyanında teklif ettiğim bir takrir vardır. Okunmamıştır. Efendim Meclisi Âli Gazianteb ahalisine bir muavenet lûtfetmişti. Bu baptaki, kanuni sarfiyat 1338 senesi nihayetine kadardı. Mütebaki birtakım mebalîğ daha vardır ki, bunun da 1339 senesinde sarfına dair bir takrir vermiştim. Cumartesi Celsesinde okunmasını teklif ediyorum.

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Efendim o takrir reddedilmiştir.

12. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Zevç veya mahdum veya biraderinin askerlikten firarlarından dolayı teb'id edilen ailelerin affına dair kanun lâyihası*

REİS — Efendim, bugünkü ruznamei müzakerat, Pazartesi gününden kalan, teb'id edilen aileler hakkındaki Kanunun bakıyei müzakeratıdır. Malûmuâliniz o günkü müzakere kâfi görülmüş ve verilen takrirler okunmuştur. Müsaade ederseniz bendeniz o takrirlerin hulâsasını arz edeyim, birer birer reye koyayım. Ve bu meseleyi intacedelim. Feyyaz Âli Beyle Salih Efendinin takrirlerinin meali şu idi: (Bu gibi teb'id edilmiş ailelerin iadesi, masarifinin Hükümetçe tesviyesi) Hulâsa budur. Sonra, Abdülhak Tevfik Bey, Hakrı Hamî Bey, Refik Bey, Yusuf Ziya Beyin, takrirlerinin hulâsası da aynen Feyyaz Âli Beyin takriri gibidir. İlaveten müsebbiplerinin de tecziyesi talebolunmuştur. Yasin Beyle Haşim Beyin takrirleri: (Lâyihamın encümünde halliyle doğrudan doğruya Dahiliye Vekâletine ademiitimat) teklif ediyordu. Sonra Nebil Efendi, Hükümet hakkında doğrudan doğruya anket teklif ediyordu. Abdülkadir Kemâlî Beyle Halil İbrahim Beyin takririnin hulâsasında beyan olunan hususatı zikrettikten sonra müsebbipleri hakkında Meclisten beş âza tarafından anket yapılmasını teklif etmişti ve bu teklifin de tâynini esamiyle reye konması hakkında on beş imzalı bir de takrir vardır. Okuduğumuz takririn hulâsası bundan ibarettir. Şimdi, malûmuâliniz Hafız Mehmed ve Halil İbrahim beylerin talepleri

itimat ve ademiitimat hakkındadır. Bunun için arzu ederlerse yeni bir istizah takriri verirler.

Bu mesele üzerinde istizah yapılır. Sonra Yasin Beyle Haşim Beyin takrirleri usul hakkındadır. Diyorlar ki : Bunu kabul ederseniz müstacel ruznameye alırsız ve Cumartesi günü müzakeresini yaparsız. Diğerlerine gelince malûmuâliniz menfi ailelerin iadesi, müsebbiplerinin tecziyesi, iade masrafının Hükümetçe tesviyesi ve anket meselesi. (Ankete hacet yok, sesleri) Müsaade buyurunuz. Yasin ve Haşim beylerin takrirleri usul hakkında olduğundan evvelâ bunu reye koyacağım. Yasin ve Haşim beylerin takririni kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Diğer meselelere gelince menfi ailelerin iadesi...

REFİK B. (Konya) — Asker ailelerinin Paşa Hazretleri.

REİS — Asker ailelerinin iadesi, müsebbiplerinin tecziyesi; malûmuâliniz bunu da reyi işari ile reye koyacağım. Asker ailelerinin iadesini kabul edenler ellerini kaldırsın. Müttefikân kabul edildi.

Müsebbiplerinin tecziyesi meselesini reyi âlinize koyacağım.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, bendenizin arzu ettiğim şudur. Nefyedilen ailelerin iadeleri ve masarifinin Hükümet tarafından tesviyesi hususunda teknil takrirler birdir. Bu husus reye konur. Sonra müsebbipler hakkında ki muamele meselesinde efkâr üçe münkasemdir. Onları da ayrı ayrı reye koyarsanız hangi teklif kabul olunursa ona göre muamele yapılır.

REİS — Masraflarının Hükümetçe temini reyi işari ile olamaz. Bunu doğrudan doğruya tâynini esami ile reyi âlinize koyacağım, şimdi müsebbiplerinin tecziyesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim iade masrafının Hükümetçe tesviyesini tâynini esami ile reye koyacağız. Kabul edenler beyaz, etmiyenler kırmızı rey verecektir.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Paşa Hazretleri, evvelâ esası reyi işari ile reye koyun, sonra Maliye Vekâleti bir tahsisatı munzama getirir, o zaman tâynini esami ile reye konur.

MALIYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Efendim bunlar için bir tahsisat mevzuubahis değildir. Dairei aidelerince bu para sarf edilir.

Kifayet etmezse, o vakit tahsisatı munzamına istenirse tâyini esami ile rey mevzuubahs olur. Şimdiki karar idari bir mahiyettedir. Heyeti Celileniz bunların iadesi masarîfinin bu mesele üzerinde Devletten tesviyesini kabul buyurduğunuz takdirde bittabi hangi daire tarafından sevk edilmiş ise o dairenin harcırah tertibinden tesviye ederiz. O harcırah faslı kâfi gelmediği takdirde o vakit tahsisatı munzamına teklifi ile Heyeti Celilenize gelir. Yani şimdilik tâyini esamiye lüzum yoktur. Reyi işari kâfidir. Tahsisata lüzum yoktur. Harcırahtan sarf ederiz. Eğer kâfi gelmezse o vakit fazlasını isteriz.

MUSTAFA SABRİ B. (Siird) — Hangi daire sevk etmiş ise bu parayı versin.

REİS — Efendim, Maliye Vekili Beyin teklifi ve hile meseleyi reyi işari ile reyinize koyacağım. Bu ailelerin iadesi masarîfinin Hükümetçe tesviyesini kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. (Müreffehen sesleri)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Meclisi Âlice edilecek muavenetin kemiyeti anlaşılmalıdır. Muhacirler gibi altmış para ile olmaz. Yani muayyen olmalıdır.

2. — İCRA VEKİLLERİ MUAMELÂTI

1. — *Asker firarilerinin ailelerinin teb'idine sebebiyet verenler hakkında anket açılmasına dair Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemâlî Beyin takrirî*

REİS — Şimdi efendim anket meselesini tâyini esami ile reye koyacağım. Yani Abdülkadir Kemâlî Beyin takrininin nihayetinde deniyor ki: Meclisten beş arkadaş ayrılacaktır. Ve bu beş arkadaş müsebbipleri tahkik eyliyecektir. Bunu kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı rey verecektir.

Efendim bu mesele bitmiştir. Ruznamemizde Varidat Kanunu vardır.

Efendim Evkaf Vekâletinin hidematı umumiyesinin ifası için avans itasına dair Kanuna verilen reylerin neticesini arz edeceğim. Reye iştirak eden zevat 159, kabul 151, müstenkif 2, ret 6 dır. Malûmuâliniz kanun ikinci defa reye konulduğu için kabul edilmiştir.

Varidat Kanununu müzakere edeceğiz.

NEBİL Ef. (Karahisarî Sahib) — Reis Paşa benim takririmi reye koymadı.

2. — *7 Mayıs 1337 tarihli Gümrük Tarifesine zeylolarak tanzim olunan kanun lâyihası Akaarat Vergisinin tezyidi hakkında kanun lâyihası, Aşar Hissei İanesi ve Kûsuratı Munzamına hakkında kanun lâyihası, Zonguldak kömürlerinden İhracat Resmî allanmamasına dair kanun lâyihası ve Karahisarî Şarki Mebusu Mustafa Beyin, Aşar mültezimlerinden edayi deynedenlerin emlâki merhuneleri hakkındaki 29 Eylül 1336 tarihli Kanun hükmünün temdidine dair kanun teklifi (2/485), Karesi Mebusu Abdülğafur Efendi ile arkadaşlarının, Varidatı hususiyei vilâyatın muhasebei hususiyelerce tahsil ve kabzi hakkında kanun teklifi (2/406) ve Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Ziyet eşyası Kanununun mevkii meriyetten ref'i hakkında kanun teklifi (2/541), Aydın Mebusu Tahsin Beyin Yunanistan'dan ithal edilen zeytinlerden alınan Gümrük Resminin zeytin yağlarından alınan Gümrük Resmî derecesine iblâğına dair kanun teklifi (2/538), Gümrük Kanununun 84 ncü maddesini muaddil kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümenince tanzim kılınan mevaddı kanuniye*

REİS — Evvelki içtimada Varidat Kanununun heyeti umumiyesini müzakere ediyorduk. Müzakerenin kâfi geldiğine dair takrirler vardı. Nisab olmadı için o gün reye koyamamıştım. Bir kere evveleimde bu Varidat Kanununun heyeti umumiyesinin müzakeresini kâfi görenler ellerini kaldırsın. Müzakeresi kâfi görülmüştür. Maddelere geçiyoruz efendim.

Müsakkafat Vergisi ve Ağnam Resmî ile Gümrük Tarifesinin tadiline ve 15 Ağustos 1336 tarihli Kanunun ilgasına ve Memaliki müstahlasa Aşar mültezimlerinden edayi deynedenlerin emlâki merhune ve mütefavvızlarının iadesine ve Aşar Nizamnamesine, vilâyetlerin Hissei Menafi ve Maarifine ve Tömbekiler Beyiye ve İstihlâk Resmîne ve 9 Kânunuevvel 1338 tarihli Avans Kanununa bir madde ilâvesine dair Kanun

Madde 1. — 14 Haziran 1326 tarihli Kanun mucibince tahrir görmüş olan müsakkafat ve bu hükümde bulunan arsalara mülkadder iradı gayrisâfîler bin üç yüz otuz dokuz senesinden itibaren ikametgâh olarak istimal edilen müsakkafatta üç ve ticaretgâh ola-

rka kullanımlarında altı misil itibar edilerek vergileri ona göre tahakkuk ettirilir.

REİS — Birinci madde hakkında söz isteyen var mı (İşitilmedi sesleri) Efendim, birinci madde hakkında söz isteyen var mı?

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) Gerek Hükümet ve gerek encümen tarafından izahat talebediyorum.

REİS — Pekâlâ.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Lâyihai kanuniyenin maddelerine geçilmezden evvel; lâyihai kanuniye iki şıkkı ihtiva ediyor. Birisi tezyidi vâridat kısmı, biri de tenkisi vâridat; lâyiha böyle iki kısmı ihtiva ettiğinden bu ayrı ayrı müzakere olunsun demiştim. Muvazenei Maliye Encümenine gider, tezyidi varidat kısmı ayrı, tenkisi varidat kısmı ayrı olarak tesbit edilir. Bunlar ayrı ayrı müzakere olunur. Herkes noktai nazarını o zaman beyan eder. Bendenizin bu bapta takririm var, bunun reye vaz'mı teklif ederim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Efendim birinci maddeye dair söz söyleyen rüfekadan Nebil Efendi lâyihai kanuniyenin iki kısma tefrikinden bahsettiler. Malûmuâliniz heyeti umumiyesi hakkındaki müzakere bitmiş, maddelere geçilmiştir. Bu bir defa mevzuubahis değildir. Mamafih bir kanun lâyihasında filân varidatın tezyidi, filân varidatın tenkisi diye her ikisinin birden zikredilmesi şimdiye kadar yapılan kanunlarımızın umumunda cari olan bir usuldür. Hattâ her hangi bir varidat kanununu ele alacak olursak filân nispet üzerinde tenzilât, filân nispet üzerinde zamaim görürüz. Yani usule, kaideye muhalif bir şey değildir ve bu lâyihai kanuniye, Efendi Hazretleri! Üç encümeden geçmiştir. Refik Şevket Beyefendi izahat istediler. Birinci maddeye dair bendeniz zannediyorum ki, heyeti umumiyesi hakkında iki içtimada uzun izahatta bulundum.

Maddeler hakkındaki izahata gelince; birinci madde tahriri müsakkafat icra edilen mahallere aittir. Yani Tahriri müsakkafat Kanununun cari olduğu mahallere ait bir maddedir ki, bu da İstanbul, Trabzon, İzmir, Samsun şehirleridir. Memleketin aksami sairesinde Emlâk Nizamnamesinin hükmü caridir. Çünkü tahriri emlâk yapılmamıştır. Bu maddenin tahliline girişmek lâzımgeldikte: Malûmuâliniz tahriri mü-

sakkafat icra edilmiş olsun olmasın, alefûmum müsakkafatın akaar kısmına yüzde üç yüz zamaim icra edildi. Mesken olan kısmına da yüzde seksen bir nispetinde zam icra edilmişti. Bu zamaimden başka ayrıca da Belediye Hissesi, Vilâyet Hissesi namıyla Kûsuratı Munzamma ilâve olunuyor. Bugün cibayet ettiğimiz verginin mahiyeti budur. Tahrir otuz senesinden evvel icra edildiğine göre otuz senesinden sonra bilhasa otuz iki senesinden sonra müceddeden inşa edilen veya ferağ suretiyle kıymeti tezayüdeden veyahut tamir görüp tadilât icra edilerek kıymeti rayici hazıra göre tesbit olunan emlâk dahi arz ettiğim nispetler dâhilinde yüzde seksen bir, yüzde üç yüz zamma tâbidir. Kûsuratı munzammalarla beraber üç yüz otuz senesindeki bir emlâk kıymeti akaar ise bugün dört yüz kuruşu tecavüz ediyor. 1332 senesinden sonra arz ettiğim şekilde müceddeden inşaat veya tamirat suretiyle kayıt üzerine yapılan tadilât dahi aynı nispet dâhilinde yüzde dört yüz zamma tâbi oluyor. İşte birinci madde tahriri müsakkafat icra edilen mahallerde Tahriri müsakkafat Kanunu mucibince yalnız tahakkuk eden tahrir zamandaki kıymetin tezyidi ile 1332 senesinden sonraki tadilât üzerindeki bütün zamaimi kaldırmaktadır. İkinci madde Emlâk Nizamnamesinin cari olduğu ahkâm hakkındadır. Müsaadenizle burada birkaç misal iradedeyim ki, vaziyet daha iyi anlaşılınsın. (Hacet yok sesleri) Efendim ikinci maddeye dair izahat istiyorlar.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Birinci maddeye...

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamlı). — Birinci madde tahriri müsakkafat gören yerlerde aynıdır. Aynı ahkâm ve şekil ve seraiti cami beş bin kuruş kıymeti olan bir dükkân tahriri müsakkafat görsün ve görmesin her ihtimale göre tahriri müsakkafat görmüş ise onun iradı gayrisâfisi üzerinden vergi tahakkuk eder. Ve fakat iradı gayrisâfisi de malûmuâliniz yine kıymetten alınır. Tahrirde başkadır. Müsakkafat Kanunu cari olan mahallerde kıymetten yine iradı sâfisi bulunur. Ve o iradı gayrisâfi üzerinden de vergi tarh olunur ve bütün tahrirlerimiz 1330 senesine aid olduğundan bu müddet zarfındaki kıymete aittir. Beş bin kuruş kıymeti olan ve bu nispette yüzde iradı sâfisi tahakkuk eden ve vergiye tâbi olan bir şehirde hâlâ bugün aldığımız vergi elli kuruş otuz pa-

radır. Bunun yirmi beş kuruşu vergii asli, on yedi kuruşu zammı, iki kuruşu vilâyet hissesi, altı buçuk kuruşu da belediye hissesidir. 1332 senesinden sonra tadilât icra edilenler ve müceddeden inşa edilenler veya intikal ve ferağ görenler, bunlar da rayici hazıra göre tahakkuk eden kıymete göre kaydedilenlerdir ki, bunların da dört senelik muamelesinin hesabı vasatısı bire yedi nispetinde tezayüdetmiştir.

Yani 1338 senesinde elli lira mukayyedolan bir emlak 1332 senesinde, yani evrakı nakdiyenin tedavülü devresinden sonra ki - evrakı nakdiye 1330 dan başlar - fakat 1330, 1331 de altın ile o kadar farkı yok. Asıl fark 1332 senesinden başlar. Yani muamelâtı umumiyeeye tesir etmeye başlıyor 35 bin kuruş vasatı bir fiyat buluyor. Ferağlarda müceddeden inşa ve tamir edilen bir dükkâna, bir haneye 35 bin kuruş kıymet konuyordu. Hane olursa yine aynı suretle tahrir olunur. Bu suretle tezayüdetmiş oluyor. Bu, yeni heyeti tahririye tarafından veyahut ferağ ve intikal neticesinde tarafeynin muvafakatiyle taayyün eden miktarın vasatısıdır. Beyefendiler; evvelki vasatı olarak 50 kuruş 30 paraya mukabil bugünkü şeklimizde 280 kuruş vergi tahakkuk ediyor. Yüzde seksen bir itibariyle mesken olduğuna göre yetmiş kuruş Belediye Hissesi tahakkuk ediyor. Âzamisi alınan mahallerde yirmi sekiz de vilâyet hissesi dâhil olunca 598 kuruş oluyor. Elli kuruşa mukabil işte efendiler; bâriz bir rakam; çünkü beş bin kuruş iken yüzde nispeti binde beş idi. Otuz beş bin olunca yüzde altıdan sekize çıkıyor. Malûmuâliniz; meskenlerde dahi yüzde nispeti yirmi bir kuruştan fazla olan süknalar da binde sekiz nispetinde vergiye tâbidir. Elimizde elyevm mer'i olan kanuna göre binde seksen nispetinden bu vergi 598 kuruşa balığ oluyor. 1332 senesinden sonra tadilât gören ve tashih edilen emlakle ve müceddeden inşa edilen ve bundan sonra inşa edilecek olan emlak üzerinden bu zamaimi kaldırmak lâzım, elzem ve zaruridir. Bunu kaldırmadıkça kimse bina yapamaz ve yapmak imkânı da olamaz, mevcut lâyhaya göre.

Şimdi derdesti müzakere olan lâyhaya göre bu beş bin kuruşluk emlak elli kuruş otuz para vergiye tâbi idi. Bunun vergisi de Kûsuratı munzamı da dâhil olmak üzere 150 kuruş oluyor. Bu yüz ellinin otuz yedi buçuk kuruşu Vi-

lâyet Hissesi oluyor. On iki buçuk kuruşu da emvali umumiyei Devlete kalıyor. Fakat yine elimizdeki lâyhaya göre 1332 senesinden sonra tamir edilmiş veya inşa edilmiş veya vukuatı görülmüş olan ve 598 kuruş vergiye tâbi olan aynı derecedeki dükkânın vergisi 175 kuruşa iniyor. Elimizdeki lâyhaya göre yüz yetmiş beş kuruşun yüzde kırk iki buçuk kuruşu Vilâyet ve Belediye Hissesi, yüz otuz iki buçuk kuruşu da Maliye Hissesidir. Şimdi demek ki, elli kuruş otuz para vergi bu lâyhaya göre yüz on iki buçuk kuruşa çıkıyor. Fakat aynı derecedeki emlak 589 kuruş vergi veren emlakte 132,5 kuruşa iniyor. Yani adaletle takarrüp yoktur. Hakiki bir tahrir yapılıyor. Bunun bilhassa akaardaki farkı daha müthiştir. Aynı kıymeti haiz beş bin kuruş altın para bedelinde olan bir akaar binde ona balıdır. Binaenaleyh efendiler bunun vergii vasatısı 217,5 kuruş tutuyor. Bunun ellisi vergidir, binde ondan Zamaim Vergisi de elli kuruş; Belediye Hissesi on iki buçuk kuruş; Vilâyet Hissesi beş kuruş ki, bunlar aslından tahakkuk eder, bunun miktarı iki yüz on yedi buçuk kuruşa balığ olur.

YASİN B. (Gazianteb) — Meskenler de buna tâbi midir?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Hayır efendim. Meskenlerin şimdi 132,5 ettiğini ifade ettim, akaara geldim. Meskende yüzde seksen bir zammıyla hâsıl olan farkın elli kuruş otuz paraya karşı beş yüz otuz sekiz kuruşa balığ olduğunu ifade ettim. Ve bugünkü lâyhaya göre elli kuruşun otuz iki buçuk kuruşa ve beş yüz doksan sekiz kuruşun 132,5 kuruşa tenezzül ettiğini ifade ettim. Şimdi akaara geldim. Aynı kıymeti haiz olan akaarın beş yüz kuruş kıymeti olduğuna göre elli kuruş vergi ve yüzde üç yüzde zamaim... Malûmuâliniz sene nihayetine kadar yüzde yüz zamaim alıyorduk. Vaziyet ondan dolayı başkalaşır. Bugün aynı vaziyeteki akaardan 217,5 kuruş vergi tahakkuk ediyor. Şimdi efendiler; 1332 senesinden sonra tamir görmüş veya 1332 senesinden sonra ferağ edilmiş veya sahibi her hangi sebepten dolayı kıymetinin tezyidine müracaat etmiş ve heyeti muhammine «tezyide mütehammil-

dir» demiş. Bunun da vasatisini meskende olduğu gibi otuz beş bin kuruş buluyoruz.

Muamelenin fiyatlar arasındaki farkı beyler... Vergii asli şimdi halen elimizde mer'i olan kanuna göre bunun vergii aslisi 350 kuruştur. Yine akaar olduğuna göre binde ondan, bin elli kuruş da zammı, seksen yedi buçuk kuruş Belediye Hissesi, otuz beş de Vilâyet Hissesi 1 522,5 çıkıyor. 217,5 kuruş altın para zamanı vergi veren bir emlak muamele görmemiş ise yine bugün aynı parayı veriyor. 1332 senesinden sonra muamele görmüş ise 1 522,5 kuruş veriyor. Aynı emlak kıymet ve mahiyet itibariyle, elimizdeki lâyiha itibariyle ne oluyor? Elimizdeki lâyihaya göre 217,5 kuruşluk vergi veren bir emlakın vergisi 300 kuruşa çıkıyor. Bunun yetmiş beş kuruşu Belediye ve Vilâyet Hissesi, 225 kuruşu da Maliye Hissesi. Fakat 1332 senesi onun mukabili 1 522,5 kuruş vergi verecekti, o da 350 kuruşa iniyor.

Şimdi memleket muhtelif sebeplerle bir harabezara dönmüştür. 1332 senesinden sonra tamir gören veya bundan sonra yapılacak olan bu zamaimi ref'etmek lâzımdır. Bunu ref'etmek için 1330 senesinden evvelki emlakın ve henüz muameleye tâbi olmıyan küsuratını tamamen kaldırıp fiyatının vasatisini lâyihada arz ettiğimiz veçhile zammetmek meselâ, meskende bire üç diyoruz. Akaarda bire altı dediğimiz zaman hakikat surette bire dört buçuk almış olur. Şimdi bire üç veya yüzde üç yüz zammediyoruz, oldu dört yüz. Küsuratı munzamma da yarım oluyor, o halde dört buçuk oluyor. Hakikatte şimdi biz altı diyoruz. Bir buçuk küsuratı munzamma karşılığı idarei mahalliyei, vilâyet ve belediye hissesi olarak tefrik ediyoruz. Bire dört buçuk oluyor. Cibayet ettiğimiz nedir? Biri vergiyi asli, diğeri de zammi ki, bire dört; bire dörtten nispet itibariyle yarım kalıyor. O da 1332 senesinden sonra yapılan tadilat münasebetiyle bire yedi, sekiz nispetindeki tenzilatın ancak karşılığı olabilir ve mümkün olduğu kadar da kıymetli vergiler müsavi bir dereceye yaklaşmış olur. Birinci madde tahrir gören mahallere ait, ikinci madde Emlak Nizamnamesinin cari olduğu mahallere aittir. Her iki ahkâma göre de arz ettiğim misaller aynıdır ve birer canlı misal: Bugün Ankara şehrinin ver-

giyi aslisi yedi bin liradır. Harîkden sonra zamaim ve saireden başka meskenlerde yüzde 80 dir. Malûmuâliniz 14 - 16 bin lira arasında dönüyor. Halbuki 1332 senesinden sonra veyahut 1335 veyahut 1335 - 1336 - 1337 senelerinde bir kulûbe yapılmış bile olsa, bir oda ve bir mutbaktan ibaret dahi olsa, bunun kıymeti lâakal 500 lira yazılmıştır. Yahut bin lira yazılmıştır. Derhatır buyurursunuz ki, ondan evvelki kuyudata göre o iki oda ve bir mutbaktan ibaret olan hane arz ettiğim şeyler dairesinde hem zamaimini tesviye ediyor. Halbuki ondan evvel belki yirmi odalı bir kâşane elli lira yazılmıştır. O da aynı nispette veriyor. Arkadaşlar, bir adamın memleketindeki eski evi ile burada ikamet ettiği mahallede yaptırdığı bir ev arasında ne müthiş bir farkı azım olduğunu derhatır buyurursunuz. Binaenaleyh birinci maddenin Muvazenei Maliye ve Kavanini Maliye encümenlerinin tesbiti veçhile aynen kabulünü teklif ederim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Maksadımı ya bendeniz anlatamadım veya Maliye Vekili Beyefendi yanlış anladılar. Maddelere geçildikten sonra takrir verilmez diyor. Maddelere geçilmemiştir. Reye konulan mesele, lâyihanın heyeti umumiyesinin kifayesidir. Ben takririmi 17 Kânunuevvel Pazartesi günü heyeti umumiyesi müzakere olunduğu bir zamanda vermişimdir. Heyeti umumiyesi müzakere olunduğu bir sırada verdiğimi Reis Paşa Hazretleri de itiraf buyururlar. Şimdi veriyor değilim. Bendeniz diyorum ki; bu lâyiha iki şıkkı ihtiva ediyor. Birisi tezyidi varidat, birisi de tenkisi varidattır. Bunu böyle müzakere edeceğimize iki kısma taksim edelim. Tezyidi varidatı ayrı olarak, tenkisi varidatı ayrı bir lâyihai kanuniye olarak tanzim edelim ve ayrıca müzakere edelim diyorum. Çünkü fikrimi açık olarak söylüyorum ve geçen de söyledim. Bize bir meseleyi kabul ettirmek için üç meseleyi ortaya atarlar veyahut üç meseleyi kabul ettirmek için beş meseleyi ortaya atarlar. Meselâ bize üç zeytin verirler, beş tane tulum tutarlar. Bunun için hakkımdır. Takririm reye konur. Meclisi Âli ya kabul eder veyahut da reddeder ve ondan sonra maddelerin müzakeresine geçilir. Bendeniz diyorum ki; bu lâyihai kanuniye iki şıkkı ihtiva ediyor bu tefrik olunsun ve bu-

nun için de bir takririm vardır. Riyasete verdim. Bu reye konsun.

REİS — Efendim filvaki Nebil Efendinin bir takriri vardır, okuyalım. Çünkü maddeye geçmedik. Lâyiha kanuniyenin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakerenin kifayeti reye konmuştur.

İSMET B. (Çorum) — Reis Paşa, Encümen namına bir şey söyleyeceğim.

REİS — Efendim evvelâ takrir okunsun, ondan sonra söylersiniz.

Riyaseti Celileye

Derdesti müzakere Varidat Kanunu iki şıkkı ihtiva etmektedir. Biri tezyidi varidat, biri tenkisi varidat olduğuna göre tefrik edilerek ayrı ayrı müzakeresini teklif ederim.

16 Kânunuevvel 1338

Karahisarı Sahib
Nebil

İSMET B. (Çorum) — Efendim bu lâyiha muvazene noktai nazarından bir küldür. Filhalka bu lâyiha'nın bâzı maddeleri varidatın kısmen tezyidini, bâzı maddeleri de tenkisini gösteriyor. Fakat tezyidi gösterilen maddelerin aşâğısında Tedrisatı iptidaiye masarifi mecburesi hakkındaki Kanunu ortadan kaldırabilmek için varidatın esasına müstenit bir tezyittir. Binaenaleyh bundan idarei hususiyelere aşâğıda hisse ayırıyoruz. Yani varidatta muvazenei umumiyei Devlet için bir tezyit yoktur. Aşâğıda Ağnam Resmini tenkis ediyoruz. Ağnam Resmini tenkis ettiğimiz zaman hâsıl olan noksanı telâfi etmek için bir de varidat üzerinde bir ıslah suretiyle tezyit esası kabul ediyoruz. Bunları ayırdığımız zaman tenkisi kabul etmek gayet kolay ve tezyidi kabul etmemek ki bu da gayet kolay olabilir. Fakat arada muvazene noktai nazarından, avnı zamanda iki maksat ortadan kalkar. Biri, Tedrisatı iptidaiye masarifi mecburesi Kanununu kaldırabilmek için idarei hususiyenin varidatının tezyidi hususu, yani bu esas fevt olur. İkincisi Ağnam varidatının tenkisi esası fevt olur. Binaenaleyh bu bir küldür. Katıyen ayrılmaz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Efendim arz ettiğim şekilde 1331 senesinden sonraki emlâk vergilerini tezyidediyoruz. 1331 senesinden evvelki kuyudata müstenid olanlardan küsuratı munzammaları atmak için nis-

petleri ayırıyoruz. Müsakkafat üzerinde bir taraftan arz ettiğim esasata göre tenzilât, diğer taraftan zamaim yaparken bu lâyiha kabili tefrik ve kabili tecezzi midir?

Nebil Efendi Ağnam Vergisini ayrı konuşalım diyor, eğer maksatları bu ise Ağnam maddesine gelince : O vakit desinler ki ; Ağnam ayırın ve ayrıca reye koyun belki mütalâalarını da o zaman söyleyebilirim. Fakat efendiler şunu da arz edeyim; bir varidat lâyihası olunca ve tasfiye esasatında küsuratı munzammayı kaldırmak, idarei hususiyelerle belediyelere daha ziyade varidat verebilmek için, uzunuzadıya arz ettiğim adaletsizliği, haksızlığı kaldırmak için gerek ağnam, gerek müsakkafat üzerinde yapılacak tadilâtı bir lâyiha üzerinde icra ettik: Bendeniz de Nebil Efendi biraderimizden rica ediyorum, 1324 senesinden bugüne kadar gerek Muvazene kanunlarında ve gerek Varidat kanunlarındaki düsturları lütfen bir defa gözden geçirinler, eğer Emlâk Temettüat vergilerine ait muhtelif tadilâtı bir lâyihada görmezlerse bunun bid'at olduğu hakkında ifadede bulunabilirler. Binaenaleyh bu bir bid'at değil, minelkadîm mevcudolan bir usulün tatbikidir. Binaenaleyh Meclisi Âli her madde hakkında reyini ita buyururken tezyide mi, tenkise mi tallûk ettiğini pekâlâ takdir buyurarak reyini verir. Yoksa Ağnam Resminin tenzili dolayısıyla bu lâyihayı kabul etmiş olacak değildir. Binaenaleyh bunu tayyeder, yalnız ağnamı kabul eder, arzu ettiği takdirde lâyiha'nın her noktası üzerinde kendi noktai nazarına göre tadilât yaparak kabul eder. (Doğru sesleri)

REİS — Efendim Nebil Efendi biraderimizin takririni reyi âlinize vaz'edeceğim. Takririnin meali, derdesti müzakere Varidat Kanunu iki şıkkı ihtiva etmektedir. Birisi tezyidi varidat, diğeri de tenkisi varidat olduğuna göre bunların tefrik edilerek ayrı ayrı müzakeresini teklif ediyor. Binaenaleyh reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Reddedilmiştir efendim.

Birinci madde hakkında söz isteyen var mı?

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Reis Paşa bendeniz istedim.

Efendim bendeniz Hasan Beyefendinin bundan evvel kürsüye gelerek söylediği, muhtelif kavane mütaallik teklifin küllolarak teklif olduğuna dair Düsturlarda bâzı kuyut bulunduğu

yolunda maalesef malûmatım olmadığını arz ile beraber....

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Meclisin tasdikinden geçen Muvazene kanunlarını lütfen bir defa okuyunuz.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Şurasını arz etmek istiyorum ki; **vaz'ı kanun hususunda** desatire maalesef bugün olduğu gibi bundan evvel de lâzımı veçhile riayet etmedik. Avans Kanunu namı altında Muvazenei Maliye Encümeninin bize getirmiş olduğu kanunların avans ile alakası olduğunu anlamıyacak kadar karışıklıklar görmekte bendeniz müteessirim. Hattâ bu kanunların içinde Hükümetin teklifi de görülmüştür. Fakat Muvazenei Maliye Encümeni bu kadar mütaaddit mesaili bir arada tesbit edeceğine onları ayrılmalıydı.

Yani demek istiyorum ki : **Avans** namı altında her şeyi görebiliriz. Kadroları görürüz. Bilmem emvali metrukeye ait hususları görürüz. Ağnam Resminin tenzilini görürüz, müsakkafatı görürüz. Hulâsa teessüs etmiş ve devam edegelmiş olan bu bid'ate bilmem ne zamana kadar devam edeceğiz? Binaenaleyh bu lâyiha kabul olduğu için bendeniz temenniyatımı bu kadar arzdan sonra bâzı anlamadığım hususatta encümen ile Hasan Fehmi Beyefendinin mütalâalarını rica edeceğim.

Malûmuâllileri elimizde bir Sükna Kanunu vardır. Sükna Kanunu bedeli icar hakkında 1332 senesi zarfındaki iradı gayrisâfileri esas ittihaz etmiştir. Zannederim ki birinci maddesinde veyahut ikinci maddesinde bu iradı gayrisâfiler bulunmazsa takdir veya tahmin gibi birtakım eşkâli gösterir. Acaba encümen bu 1326 tarihli Kanun mucibince muharrer iradı sâfileri teklifleri veçhile 3 veya 6 misline iblâğ ettiğimiz takdirde 1332 senesinin hakiki kıymeti muharreresi 6 misline iblâğ edilmiştir, şekline sokarak heyeti hâkimenin sureti telâkisi hakkında ne düşünülmüştür? Binaenaleyh bu hususta bize itayı malûmat ederlerse verdikleri malûmatı esas ittihaz ederek hükâmın mucirler ve müstecirleri muahaize etmesi hususunda bir nokta hal bulmuş oluruz. 1332 senesinden evvelki miktar bütün akaarat ve müsakkafatta üç veya altı misline iblâğ olduğuna göre sükna hakkında 1332 senesindeki kayıtların mülga olmak, 1339 senesindeki iradı gayrisâfiliere göre bedeli icar takdir etmek zarureti

vardır. Mamafih bu hususta encümeni mütalâasına ihtiyacımız vardır.

Bir noktaya daha temas etmek isterim. İkinci maddede misillere iblâğ keyfiyeti daha sıhhi olduğu halde, birinci maddede «Altı misil itibar edilerek...» denilmiştir. Şimdi burada mesele vardır. Mevcut iradı gayrisâfiye altı misli mi zammolunuyor? Yoksa iradı gayrisâfi altı misline mi iblâğ olunuyor? Bendenizin anlamadığıma göre, eğer altı misline iblâğ olduğu doğru ise, ikinci maddedeki sarahat mucibince son fıkradaki «Altı misli itibar edilerek» kelimesinin «Altı misline iblâğ edilerek» suretinde yazılması, zannederim, maksadı daha ziyade izah etmiş olur. Sonra bendeniz üç veya altı nispetlerinin nereden bulunduğunu sormak isterim. «Müsakkafata üç, ticaretgâh olarak kullanılanlara da altı misil» deniliyor. Bu hususta ellerindeki vâhidi kıyasi ne imiş, bizi bu hususta tenvir edecek olurlarsa millet namına halledilecek şüphehatımız da bitmiş olur.

Hulâsa ediyorum : Şu noktalara cevap verecek olurlarsa mesele hallolmuş addolur.

ENCÜMEN NAMINA İSMET B. (Çorum) — Efendim Refik Şevket Bey biraaderimiz mühim olarak bu kanunun, tahrir görmüş olan mahallerin iradı gayrisâfilerini tezyid hususları ile Sükna Kanununun 1332 senesindeki esasatı arasında tezat teşkil ettiğini söylediler. 1332 senesinden sonra Müsakkafat Kanunu mucibince tahrir görmüş mahaller yoktur. Binaenaleyh 1332 senesinde yapılan Sükna Kanunu, altın ile evrakı nakdiyenin farklarını nazarı dikkate alarak, akaaratın bedeli icarının arasındaki fark ve bundan hüsule gelen miqyaslara göre yapılmıştır. Binaenaleyh 1338 senesine kadar tahrir edilmiş olan mahaller de sırf altın para üzerine tahmin edilmiş olan iradı gayrisâfilerin ikametgâh olan yerleri kaydı izafi ile üç misline ve ikametgâh olmayanları da altıya iblâğ edilmiştir. Binaenaleyh Sükna Kanununun akaaratın icarını yükseltmesinden dolayı tahdideden bu kaide ile bunun arasında tezat yoktur. Çünkü 1332 senesinden sonra tahrir görmüş olan mahallerde tadilat yapılmıştır.

Diğer sualler şekle aittir. «Altı misil itibar ederek vergileri ona göre tahakkuk ettirilir» den maksat iradı gayrisâfileri altı misline iblâğdır. Bir misline altı misli daha zam mânasına değıl-

dir. Maddede sarahat vardır. Yani şekil için başkasını teklif ederlerse kabul ederiz.

Efendim Müsakkafat Vergisi için, kısaca arz edim; elimizde bulunan kanunlara göre iki maddeli vardır. Matrahın birisi, Tahriri Müsakkafat Kanunu mucibince tahrir görmüş olan mahallerde iradı gayrisâfîlerinin sekizde biri, tahrir görmemiş olan mahallerde, Tahriri Emlâk Nizamnamesinin câri olduğu mahallerde tahrir kıymetleri yirmi binden yukarı olan akaarda binde onu, yirmi binden yukarı olandan binde sekizi, yirmi binden aşağı kıymette olanlardan binde dördü nispetinde vergi alınır. Bu tahrir görmüş olan mahaller biliyorsunuz ki, İstanbul, İzmir, Sivas, Trabzon, Samsun'dan ibarettir ve altın para zamanında tahrir görmüşlerdir ve altın para ile evrakı nakdiyenin farkı akaarat bedeli icarlarında ve sairelerde katıyen nazarı dikkate alınmamıştır. Esasen biz bunların vergilerinin üç mislini alıyoruz. Şimdilik bunların iradı gayrisâfîlerini, üçe, altıya iblâğ etmekle altı misil alıyoruz. Yani bu maddede ticaretgâh olan yerlerde iradı gayrisâfîlerden alınan vergi altı misline iblâğ edilmiştir. Meskenlerde üç misli olarak kalmıştır. Bunun sebebi; Heyeti Vekile, Büyük Millet Meclisinin teesüsünden beri varidat üzerinde birçok tadilât yaparak birçok lâyhalar göndermiştir. Vergi varidatı esasları üzerinde birçok tadilât yapmıştır. Ve bu lâyhalar Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerinde kalmıştır. Vaziyeti maliyemizin harb ile alâkadar olması üzerine esaslı bir surette vergiler üzerinde tadilât yapmak imkânı olmadığından o lâyhalar çıkarılamamıştır. O lâyhalar meyanında bir de akaarat bedeli icaresi üzerinden burada alınması hakkında bir lâyiha vardır. Yani bugün akaaratın bedelâtı icaresi 6 - 7 - 10 misline çıktığı mahaller vardır. Binaenaleyh Akaarat Vergisi beş mislini tecavüz etmez. Bundan dolayı bu kanun yalnız akaarattaki yalnız ticaretgâh olarak kullanılan müsakkafattan altı misil olarak vergi alınmıştır. Yani teklif olunan levayihî kanuniye ile bunlar hep alâkadar ve münasebettardır. Bundan dolayı bu maddede altı misli, üç misli gibi farklı büyük bir fark değildir. Sükna Kanununda tadil edecek bir şey yoktur.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Burada deniyor ki: 1332 senesi ve onu takibeden senelerde tamamen veya kısmen tahrir görmüş olanların kıymetlerine vukubulan zamaim (o ikinci mad-

dedir sadaları) canım efendim, birinci madde ile alâkadardır. Altı misline iblâğ olundu, diyor. Ya altı mislinden fazla geliyorsa, tadilât yapılacak mı? Bu madde hakkında acaba bir şey düşündünüz mü?

İSMET B. (Çorum) — İkinci maddenin müzakeresinde cevap veririz. Bu cihet vazıhtır efendim.

HAFIZ MEHBED B. (Trabzon) — Kanun da 1339 senesinden itibaren deniyor Bu kanun 1339 senesine şâmil değildir değil mi efendim?

İSMET B. — Evet 1339 senesine...

HAFIZ MEHMED B. — O halde 1339 senesinde bütçe kanunu yapılmıyacak; şimdi bunun maddelerini şey edeceğiz.

İSMET B. (Çorum) — Efendim müsaade buyurun. Bu Muvazenei Umumiye Kanunu değildir. Bu, varidat kanunlarından bâzularının tadili hakkında bir lâyihadır. Musakkafat vergileri bir kanun ile, kararname ile, ki bunu Meclisi Âli de kabul etmiştir, o kararname ile süknalarda yüzde seksen bir, akaratta yüzde üç yüz olarak artırılmıştır. Fakat sene nihayeti takarrübettiğinden bunun hükmü tabii hitam bulmaktadır. Binaenaleyh senesi gelmeden tahkikat muamelesi yapabilmek için biz vergi kıymetleri esası üzerinden Maliye Vekili Beyin uzunca vermiş olduğu esasat dairesinde tesviye esasını kabul ettik. Kıymetlerin tesviyesiyle bu tevsiyeden mütevellit fark ile 3 misli yahut yüzde 80 misli kaldırıyoruz. Bir tesviyei hesap yapıyoruz. Ve bu tesviyei hesabın muvafıkı adalet olduğu hakkındaki izahat zannederim Meclisi Âlice kanaatbahşolmuştur. Bâzi arkadaşlarımızın zannettikleri gibi bu lâyiha Muvazene Kanunu da değildir. 1339 senesinden itibaren varidata esas olacak bir kanundur. Biz burada kıymetlerin tesviyesi esasını kabul ediyoruz ki, bu adalete daha ziyade mukarindir zannındayız.

HAFIZ MEHMED B. (Trabzon) — Kanunun ihtiva ettiği mevad ayrı ayrı şeylerden bahsediyor. Yani kanun her şeyden bahsediyor, muayyen vergilerden bahsetmiyor. Meselâ yalnız müsakkafata ait değildir.

İSMET B. (Çorum) — Efendim müsaade buyurunuz. Tezyidi varidat hakkındaki kanunlar da böyle münferittir. Madde madde gel-

miştir. Meselâ Ağnam Resminin tezyidi hakkında lâyiha gelmiştir, Müsakkafat Vergisinin tezyidi hakkında lâyiha gelmiştir. Yani hep böyle münferit madde ile gelmiştir. Binaenaleyh; biz böyle münferit mevaddı hep bir lâyhada tevhidettik. Ve 1339 senesinden sonra tatbik edeceğiz. Ve şimdiden tahakkukatını yaptırmak mecburiyetindeyiz. Onun için müstaceliyet de teklif ediyoruz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Reis Paşa Hazretleri, müsaade buyursanız Hafız Mehmed Beye bendeniz cevap vereyim. Ağnam Şubat iptidasında tadadedilir. 1339 seneli maliyesine mahsubolmak üzere. Fakat Musakkafat vergileri; 1339 senesine ait musakkafat vergileri 1338 senesi Kânunuevvelinden başlar. Çünkü ashabı akaaratın ve sair alâkadaranın vukuatı muamelâtı üzerinde birtakım hakkı itirazları vardır. Meclisi idareden geçer, komisyona gelir, Şubat nihayetine kadar tahakkuk devresidir. Şubat nihayetinde şekli katî alır. Onun için vergiler üzerindeki tadilatı şimdiden yapmaya ve tahakkuk cetvellerini şimdiden ihzar ve alâkadarana tebliğ etmeye mecburuz. Bu suretle alâkadaran hakkı itirazlarını istimal için vakit ve zaman bulmuş olurlar. Mart denince tahsil devresi başlar. Bu, Muvazene Kanunıyla alâkadar değildir.

OSMAN B. (Lâzistan) — Efendim geçen celsede bu kanun lâyihası hakkında fikrimi izah etmiştim ve bâzı noktalarda tenevvür etmediğimiz için tadilin lehinde ve aleyhinde söz söylemek için bâzı tereddütler hâsıl olmuştur. Bendeniz öteden beri gerek Maliye Vekili Beyin vermiş olduğu izahattan ve gerek sureti hususiyede yaptığım tahkikattan az - çok tenevvür ettim. Sözüme başlamadan evvel şunu söylemek mecburiyetindeyim ki o vakit de arz ettiğim gibi güzel bir esbabı mucibe lâyihası olsaydı Muvazenei Maliye Encümeninden; bu kadar vakitte ızaa edilmeyecekti ve âzayı kiram talep buyurdıkları veçhile tenevvür etmiş olacaktı. Bu kanunun bir iyiliği vardır ve cidden iyiliğe doğru atılmış bir hatvedir. Onu da amelî olarak arz edeyim. Maliye Vekâletinde bugün vergi cibayeti hakkında bir defter vardır. Mübalâğa etmiyorsak arzı şu kürsünün arzı kadardır. Onun baş tarafından başlar. Esami, hane veya musakkafat, arsa. Ondandır iradı gyrisâfisi, maari-

fi, tarik hissesi, köprü hissesi, cennet hissesi, cehennem hissesi, filân asker hissesi filân gelir gider ve bu kırk elli hane kadardır. Bu kanun kabul edildiği günden itibaren bütün bu hisseler hepsi gidiyor. Ve bihakkin önünüze çıkacak olan 1339 senesinde Maliye Vekâleti bütçesinde müfredat kâtiplerinden biraz daha iskonto yapabilirsiniz. Çünkü birçok yazılar, birçok zevait tayıyılmış oluyor ve bu yüzden çok iyidir. Maliye Vekiline bunu düşündüğünden teşekkür ederim. Şimdi bu iyilik hâsıl olduktan sonra bihakkin arkadaşların ve Refik Şevket Beyefendinin de izhar buyurdıkları endişe 3 ve 6 misil nispet nereden çıkıyor? Bendeniz bunu da tetkik ettim. Ve sordum. Efendiler! O musakkafat ve musakkafat hükmündeki emlakten alınan vergilerin demin saydığım sütunlardaki yüzdeleri vardır. Her sene bir küsurat zammedilmiş son zamanda bunun vasatisini almışlar. Yani Sükna Kanunu mucibince sükna olarak istimal edilen musakkafat ne tutabilir? Bu küsuratı atarsak o küsuratın yerini mehmaemken tutabilecek evsat olarak ne olabilir? O evsat üç olabilir. Sonra ticaretgâh ittihaz olunan musakkafattan alınan vergilerin işte o demin arz ettiğim o sütunların küsuratını toplamışlar bakmışlar ki ticaretgâh olarak istimal edilen musakkafattan alacağımız vergi ne olmalıdır ki bu küsuratın yerini tutabilsin? Ona da bir misil ilâve etmişler. Takriben 6 misli olmuş. Binaenaleyh; rüfekayı kiramı zannedersen tenvir edebildim. Bu nokta da bu misiller işte bu açılmış mütaaddit sütunların küsuratı munzammasının hâsılasını temin içindir. Yalnız bu noktai nazarı bendeniz kabul ediyorum. Geçenlerde Maliye Vekili Beyefendiye arz etmiştim ve demiştim ki bir tahrir yapılsa, biraz gayret yapılsa bu yapılabilirdi. İşte bihakkin endişe ettiğiniz bu üç misil nereden çıktı? Bunun daha amelî daha ilmî bir surette tesbit edilmek imkânı vardır. Fakat celsenin sonunda idi. Maliye Vekili Bey buyurdular ki tahrir beş on senede, yirmi senede ancak şey olur. Halbuki bendeniz zannediyorum ki, tahrir demiş olduğum zaman Maliye Vekili Bey kadaastro usuliyile yapılmış bir tahrir anlamışlardır. Bendeniz bunu arz etmedim. Bendeniz amelî olarak şunu kastediyorum. ve Heyeti Celilenize arz ediyorum. Şimdi Ankara'yı nazarı itibara alalım. Ankara'da bir mühendis vardır. Bir başkalfa vardır. Başkalfa elbette vardır. O kadar dükkân filân yapıyorlar.

Elbette onların içerisinde bir başkalfa mevcuttur. İşte bir mühendis, bir başkalfa, ondan sonra eşraftan emlak ve akaar sahiplerinden üç zat beş kişilik bir komisyon; defteri eline alıp mahalle bemaahalle gezdikten sonra - tamamiyle ilmî demiyeceğim, çünkü kadaastro usuliyile yapılacak bir tahrir olmayacaktır. Fakat her halde bu üç misli 6 misli olarak yapılan tadilâta nispetle daha âdilâne bir şekilde vergi alınmış olacaktır. Ben Maliye Vekili Beyden bunu yapılmasını, yani öteki ilmî surette tahriri müsakkafata başlanıncaya kadar bunun yapılmasını temenni ediyorum. Çünkü bu yapılabilir ve bu 3, 6 misil vergi eskisine nispetle âdilânedir ve benim teklif ettiğim ise buna nispetle daha âdilânedir. Tabii mümkün olabilecek en âdilâne şekil, fennî surette olacak tahrirdir. Bunu neden şey ediyorum? Meselâ Ankara'yı nazarı itibara almız; o küsuratın yerini tutmak için 6 misil veya 3 misil mesken olmak üzere zam yapıyoruz.

Efendiler; bugün Ankara'da ticaretgâh olarak istimal edilen evleri hepiniz buluyorsunuz. Bir odaya on beş, yirmi lira veriyorsunuz. Şimdi bu kanun kabul edildiği vakitte Van'da da, Bitlis'te de ticaretgâh olarak istimal olunan ebniye 6 misli tezayüdetmiş olacak, Ankara'da, Zonguldak'ta ticaretgâh olarak istimal edilen ebniye de o suretle altı misli tezayüdetmiş olacaktır. Halbuki bu bir nispetsizliktir zannedirim. Bunu Heyeti Celileniz de bilâmünakaşa kabul eder ki, bu noktada adaletsizlik vardır. Mamafih bu mahaziri de câmi olmakla beraber bendeniz yaptığım tetkikata nazaran bunun kabulü taraftarıyım. Ama bir şartla : Maliye Vekili Beyefendi arz etmiş olduğum tahriri vait buyururlarsa ve bendeniz bunu Maliye Vekili Beyin masrafsızca, kolayca, azacık bir himmetle belki de Marta kadar yapabileceklerine kaaniim.

YASİN B. (Gazianteb) — Efendim, bendeniz de Osman Beyin son fikirlerine katiiyetle iştirak ediyorum. Çünkü Maliye Vekili Beyefendi de Muvazenei Maliye Encümeni namına söz söyleyen İsmet Beyefendi de, esasen bu vergilerin birçok tezebzüb ve tezelzüle uğradığını ve hakikaten doğru bir tadilât yapılmadığını itiraf ettiler. Zannedirim ki, Meclisi Âli de kaanidir ki, gerek bu müsakkafat üzerinde, gerek arsalar üzerinde yapılan vergilerde bir nispet ve adalet yoktur. Osman Beyin son defa buyurdukları gi-

bi bendeniz de biliyorum. Hattâ kendi memleketimde benim iki bin kuruş vergide kıymeti olan bir evim, yirmi beş bin kuruş madenî para eder. Öyle yer de biliyorum ki, elli bin kuruş kıymeti muharrer olan bir ev, evrakı nakdiye olmak üzere beş bin kuruş etmez. Şimdi bu nispet üzerine tarh edilmiş bir vergi üzerine bir zam ilâve etmek tezelzüle uğramış bir temel üzerine bina yapmak demektir ki, bunda haksızlık ve bir kat daha fazla yolsuzluk olur. Eğer Maliye Vekili Bey burada izah buyurdukları veçhile vergilerdeki intizamsızlığı şöyle sıkışık, elastiki bir madde ile temin etmektense, Osman Beyefendinin son mütalâaları vecih üzere esasen şu madde kasaba ve şehirlere munhasır olduğundan - şu tahrir pek kolay olarak az bir zamanda yapılabilir ve ondan sonra kaç misline iblâğ etmek lâzımgelirse iblâğ edilir. Her ne kadar bu kanunun heyeti umumiyesi kabul edilmiş ve maddelere geçilmiş olması tabii birinci maddenin müzakeresini davet etmiş olacağından bunun hakkında Meclisi Âliden bir şey rica ediyorum. Ve bir teklif yapacağım.

Bu tahrir - yani müsakkafat ve arsalar - hepimizin bildiği bir şeydir. Şehir ve kasabalara aittir. Bunun da Osman Beyefendinin buyurduğu veçhile tahriri gayet kolaydır. Bir mühendis, beldiyeden bir âza, Meclisi İdaren bir âza ve iki mütehassıs ile pek az bir zamanda, bu intacedilebilir. Mademki biz şu vergilerin esasındaki nispetsizliği ve adaletsizliği itiraf ediyoruz; yani her tarafta başka, başka şekilde olduğunu söylüyoruz, şu şekle karşı bu muameleyi kabul etmek doğru olsa gerektir. Evveleminde bu teklifi mevzuubahsederiz. Şehir ve kasabalara munhasır olan şu Musakkafat Vergisinin 3 veya 6 misline iblâğını, tahrirden sonra Maliye Vekâleti kabul edecek olursa daha iyi bir muamele olur. Yoksa böyle bir madde kabul etmek zannedirim ki kambur, kambur üstüne yapmak demektir. Bundan başka bir şey değildir.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim şu madde üzerine rüfekayı muhteremenin derin bir yaraya parmak vurduklarını görüyorum. Varidat mazbatası olarak encümene tevdi buyurmuş olduğunuz mazbatada bilûmum rûsum ve vergilerimizin ne adalet ve ne de memleketin iktisadiyatına muvafik olmadığını arz et-

miş ve hattâ tarifmesini bile yapmışım. 1272 tarihinde yapılmış olan bu tahririn vaz'etmiş olduğu kıymetler üzerine vergi tarh etmek elbette âdilâne olamaz. Ve bunun âdilâne olmadığı evvelki meclislerin görmüş olması üzerinedir ki 1326 da bir Tahriri Musakkafat Kanunu neşredilmiş ve onun üzerine altı yerde tahrir yapılmıştı. Zaten bu birinci madde tahrir görmüş olan emlak üzerine tarh edilen vergiye aittir. Altı yerde dedim maatteessüf bugün ikisi hudut haricinde kalmıştır. Hudut dâhilinde yalnız dört yer vardır ki bu birinci madde ile buralara da amel edilecektir. Bu mahaller de şunlardır : Sivas, Trabzon, İzmir, İstanbul...

OSMAN B. (Lâzistan). — Sivas yok.

Ali CENANİ B. (Devamla) — Vardır. O da tahrir görmüştür. Bu dört memlekette yapılmış olan tahrirde vaz'edilmiş olan iradî gayrisâfilere üzerine Tahriri Musakkafat Kanunu mucibince alınması icabeden vergiyi bu madde tâyin ediyor. Rûfekayı muhteremenin beyan buyurdıkları mütalâat daha ziyade bunu takibe eden ikinci maddeye taallük eder ki 1302 tarihli Vergi Nizamnamesi mucibince cibayet edilmekte olan Emlak Vergisine aittir. Fakat her ikisi için şurasını arz etmek isterim ki, tahriri müsakkafat yapıldıktan sonra birçok memleketlerin vaziyeti değiştiği gibi tahrir yapılmış olan bu dört memleketin de vaziyeti değişmiştir. Hattâ o memleketlerin içinde tahrir, bir mahalde emlakın kıymetini yükseltmiş. Fakat diğer mahaldeki emlakın kıymetini düşürmüştür. «1326 senesinde yapılmış olan tahrir bile, bugün tamamıyla kıymeti hakikiyeyi ifade eder» demeye imkân yoktur. Nerede kaydı ki, 1272 tarihinde yapılmış olan bir tahririn vaz'etmiş olduğu kıymeti biz hakiki bir kıymet addedelim. Binaenaleyh buyurduğunuz veçhile bu kanunla yapmak istediğimiz ufak bir tadille adaleti temin iddiasında değiliz. Bunun için en büyük çare yeniden tahrir yapmaktır.

Fakat efendiler, bugün tahrir yapmak imkânı var mıdır? Böyle bir tahrir yapmak imkânını göremiyorum. Encümeniniz, böyle bir tadil yapmak lüzumunu takdir etmiştir. Yoksa tamamıyla adaleti muhafaza etmek ve herkese hakiki bir vergi tarh etmek esasını ihzar ettik ve Heyeti Celilenize getirdik, iddiasında değiliz. Ne Maliye Vekili bunu iddia eder ve ne de Muva-

zenei Maliye Encümeni bunu ileri sürer. Pek ziyade bâriz olan haksızlıkları ortadan kaldırmak için böyle bir kanun yapıldığını Maliye Vekili Bey izah etmişti. Meselâ : İnşaat yapılmış, bin lira kıymet konulmuş olan bir binanın yanında bulunan eskiden aynı binaya muttasıl olduğu halde beş bin kuruş kıymeti olan bir binanın kıymetini yükseltiyoruz ve bugün o kıymet üzerinden pek fazla vergi vermekte olan tamir görmüş binanın vergisini tenzil ediyoruz. Pek cüzi bir vergi vermekte devam eden bir Musakkafat Vergisini sekiz misline, altı misline iblâğ ediyoruz. Bu, ufak bir tadilat yapmaktan ibarettir. Fakat lâzım olan, hakikaten yeni bir tahrir yapmak ve her mülkün kıymetini hakiki olarak tâyin ve tesbit edip ondan sonra Heyeti Celilenin kabul edeceği bir nispet dairesinde vergi tarh etmektir. En doğrusu budur. Fakat zaman müsait değildir, zannediyorum.

YASİN B. (Gazianteb) — Müsaittir.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Zaman müsait olsa bile efendiler geçen yapılan tahrirde meydana çıktı ki bir şehrin tahriri üç sene sürüyor. Biz bugün tahrir için karar vermiş olsak üç sene sonra ancak büyük şehirlerin tahririni yapabiliriz. Belki ufak şehirlerin tahririne geçemeyiz. Mükemmel bir tahrir yapmak için her halde beş sene, altı sene, sekiz sene gibi bir zaman sarf etmek lâzımdır. O zamana kadar hali sabıkı idame edelim mi, etmiyelim mi? Hali sabıkı idame ettirmiyelim diye Heyeti Celilenize bunu teklif ettik. Osman Bey biraderimiz «Tahrir heyetlerinin şekli, teahhurata sebebiyet veriyor onu tadil ederek bir tahrir yapalım» diyor. Bu olsa olsa Tahriri Musakkafat Kanununun tadiliyle olur. Bunu tadil suretinde teklif ederler. Tetkik ederiz. Tabii daha basit bir şekle koyarız. Binaenaleyh Heyeti Celilenize encümen namına bunu muvakkat bir şey olmak üzere kabul buyurmanızı teklif ediyorum.

YASİN B. (Gazianteb) — Tahrir icra edilinceye kadar bu maddenin teahhurunda bir zarureti maliye tasavvur buyuruluyor mu?

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Zarureti maliye değil efendim; biz, adaletsizliği nispeten tahfif etmek istiyoruz.

YASİN B. (Gazianteb) — Şu halde encümen tahrire muvafakat ediyor demektir. Mademki vaziyeti maliyeye tesiri yoktur. Her halde tahrir yapılmalıdır. Adaletin icrasına esas, tahrirdir.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Esasen tahrir olduğunda şüphe yoktur efendim. Yalnız adaletsizliğin izalesi zarureti vardır ki, bu kanunu teklif ediyoruz.

REİS — Efendim bu maddenin müzakeresinin kifayeti hakkında takrirler vardır. Reyî âli-nize koyuyorum. Bu maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. (Kâfi sadaları) Kabul edilmiştir, efendim.

Şimdi Yasin Beyin bir takriri vardır. Onu okuyacağız :

Riyaseti Celileye

Mevzuu müzakere olan kanun lâyihasının Müsakkafat vergilerine taallûk eder mevaddının badettahrir müzakere edilmek üzere tehiri müzakeresini ve beşinci maddeye geçilmesini arz ve teklif eylerim.

22/12/1338

Gazianteb
Yasin

REİS — Yasin Beyin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Binaenaleyh birinci maddenin müzakeresini kâfi görüp ikinci maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim! ikinci madde okunacak, dinliyelim.

İkinci madde — 2 Temmuz 1302 tarihli Emlâk Vergisi Nizamnamesi cari olan mahallerde müsakkafat ve müsakkafat hükmünde olan arsalarla bilâd ve kasabat civarında bulunan daimî sebze bahçelerinin tahrir kıymeti 1339 senesi Martı iptidasından altı misline iblâğ olunmuştur. Ancak, 1332 senesiyle onu takibeden senelerde tamamen veya kısmen tadil ve ferağ muamelesini görmüş olanların kıymetlerine vukubulan zamaimi kıymeti muharrerei sabkanın altı mislinden noksan ise altı misline iblâğ olunur. 1331 senesinden sonra müceddeden inşa edilmiş olan emlâkin Tadil komisyonlarınca takdir edilmiş olan kıymetlerine zamaim icra edilmez. 1339 senesinden itibaren bilûmum küsuratı munzamma alınmaz.

MUSTAFA HİLMİ Ef. (Niğde) — Efendiler gerek bu kanunu ve gerek bu ikinci maddeyi tanzim ve Heyeti Âliyenize sevk eden saik, n.alûmuâlinizdir ki bundan evvel kabul etmiş olduğunuz kanunun icatgerdesidir. Yani müsakkafat ve meskenler için yüzde seksen ve icara

verilen emlâk için yüzde üç yüz zammetmek, evvelce bilâtetkik yapılan o kanunun göstermiş olduğu müşkülâtın icatgerdesidir. O vakit zamaimi kabul ettiğimiz zaman, Maliye Vekili Beyin evvelki gün ve bugün güzelce izah buyurduğu veçhile tadil gören ve görmiyen emlâki nazarı itibara almyarak verilen zamaim karardır.

Efendiler geçen sene Şûrayı Devlet Heyeti Umumiyesinde bulunduğum zaman bir meseleye tesadüf ettim. Bir mülk, tadil görmüş; esasen bin lira kıymeti varken tadil görmek dolayısıyla elli bin lira kıymete balığ olmuştur. Evvelce kabul ettiğimiz zamaim dolayısıyla elli bin lira kıymeti varken yüz elli bin lira üzerinden vergi veriyor. Yani esas kıymeti bin lira iken iki yüz bin liraya mal olmuştur. İki yüz bin liraya mal olması dolayısıyla, Ankara gibi bir yerde bin lira icar getiren bir mülkten yedi yüz elli lira alınması kabul edilmiştir. Yani kabul ettiğimiz bir kanun mucibince; bin lira icar getiren bir mülkten (750 - 800) lira gibi bir vergi alınmasını mucip harekâta bulunulmuştur. Bunun masarifi sairesini de nazarı itibara aldığımız gibi mülk sahibine hiçbir şey kalmıyor. Bunu Şûrayı Devlet nazarı itibara almış ve verilen kararı nakzedmişti; karar nakzedildiği halde meclisi idarei vilâyet, Şûrayı Devletin vermiş olduğu nakız kararına karşı kıymet hakkındaki verilen kararlar katidir, diyerek bu meseleyi hal için Meclise göndermiştir. O vakit zam kanununun doğru olmadığını anlıyan Maliye Vekili esbakı Ferid Bey, derhal Heyeti Vekileye müracaat ederek bir teklifi kanunide bulunmuş; o teklifi kanuni, bundan iki sene evvel Kavanini Maliye Encümenine gelmişti. O kanun, iki seneden beri Kavanini Maliye Encümeninde, Muvazenei Maliye Encümeninde ve sair encümende gezerek henüz bir neticeye iktiran etmemiştir. Ancak, bu kere Vekili hazır, bu gibi mazalimi görerek bunun hakkında meclise tekrar bir teklifi kanuni göndermiştir. Şu halde efendiler iki seneden beri halk, meclisi idarei liva veya vilâyet meclislerinde, bu gibi kararların tashihi için çırpınmaktadırlar. Bittabi Maliye Vekilinin bu gibi meseleleri işitmesi, tetkik etmesi muvafıkı adalettir. Sinini sabıkaya ait icra edilen zamaim hakkında, bu ikinci maddei muaddele gibi onlar hakkında da bu gibi muameleler icra edilmesine dair bendenizin görmüş olduğum mazlum kimselerin feryadını, figa-

nını kesmek için bu hususta, bu maddei kanuniyeye ikinci bir maddei kanuniye olarak bir tek-lifim vardır. Lûtfen kabul buyurmanızı rica ederim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Esbabı mucibeyi tadviz buyurdunuz; teşekkür ederim.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bendeniz Hasan Fehmi Beyin deminki beyanatında bir mesele görüyorum. Meseleyi tekrar kendilerinden istizah edeyim. Diyorlardı ki, tadil münasebetiyle halkın vermekte olduğu vergiler, altı misle iblâğ ve daha fazla ise ondan fazla miktar tenzil olunarak altı misle iblâğ olunacak.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Tezyit yoktur, maatteessüf yalnız tenzil vardır.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Binaenaleyh, bendeniz öyle anlamıştım, öyle değil ise tekrarını rica edeceğim, sonra efendim, bir nokta var : Burada 1339 senesinden itibaren bilûmum küsuratı munzamma alınmaz deniliyor. Küsuratı munzamma denilince; işbu kanunun mevzu olduğu Müsakkafat Vergisinden ve Ağnam Resminden ve sair gûna vergilerden mi alınmaz demektir?

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Ağnam Resmi hariç...

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Onun için bendeniz, ahaliye tahmil edilmiş olan yükün tahfifini mucibolmak, vukua gelen haksızlıkların önüne geçmek için, bilhassa uşür gibi hakikatte onda bir iken küsuratı munzamma namı altında yüzde iki buçuk zammedilen Küsuratı Munzamanın alınmaması hususunu tervecederim. Müm-kün ise küsuratı munzamma tâbirinin umumuna teşmili daha ziyade lâzımdır. Mütemediyen küsuratı munzamma ilâve ederek iyilik yapacağız, diye ahaliyi aç bırakmak her halde doğru değildir. Bunların zammından mütevellit hâsılat ile oraları kapatabiliriz. Elverir ki biz, bir şey yapmak istiyelim.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Ne ile kapatırsınız?

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim, bendeniz, bu madde ile Heyeti Muhteremenize bir şey hatırlatmak istiyorum. 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesinden bahsedilen bu maddede tahrir görmiyen yerlerdeki vergi usullerine ait kayıt vardır. Meselâ yirmi bin kuruş kıymeti

havi olan bir meskenden binde beş kuruş, yirmi bin kuruştan fazla kıymeti havi olan meskenlerden binde sekiz kuruş veyahut on kuruş vergi alınır. Binde beş kuruş vergiye tâbi olan meskenler, bugün alım ve satım muamelâtında yirmi bin kuruş değil; akça farkı itibariyle (1 200 - 1 500) lira kıymete, belki (2 000) lira kadar bir kıymete irtika etmiştir. Şimdi hiçbir mesken göremezsiniz ki, o, binde beş kuruş usulüne tâbi olmak suretiyle vergisini versin. O binde beş verilmesi lâzımgelen kaidei kanuniye ortadan şöylece kendi kendine kalkıyor. O halde siyyanen; hepsi, alelûmum binde sekiz kuruş vergiye tâbi olması lâzımgeliyor.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Hayır hayır; üçüncü madde düzeltiyor.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Teşekkür ederim ki, Maliye Vekili söylüyor; böyle olmadığını kendileri tasrih ettikten sonra, bendenizin itirazatıma mahal kalmıyor, ikinci kısım, sebzelik namı altında arsalarla vergi alınıyor. Acaba sebze ile ekilen tarlanın arasında bir fark görüyorlar mı?.. (Tabîî sesleri) Sebze bahçesinin sahibi, çıkarmış olduğu sebzeden Âşar veriyor mu, vermiyor mu?.. (Veriyor sesleri) Pekâlâ... Bir bahçeden çıkan sebzeden Âşar aldıktan sonra o bahçeden bir de ayrıca bir vergi almak, bir tarladan çıkan zahirenden Âşar alındıktan sonra onun da tarlasına ayrıca bir vergi zammetmek icabeder mi, etmez mi? (Eder sesleri) Öyle ise hakkı vâhit taaddüdediyor; efendiler. Bir koyun iki defa yüzülüyor. Bir arsada ekilen sebzeden Âşarı alındıktan sonra ona bir de arsa namı altında vergi koymak, bir hakkı iki defa almak demektir. Bu caiz değildir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Maksat, o değildir, ücrete tâbi olmayanlardır.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Evet efendim teşekkür ederim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — İbarede bir düşüklük var.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Öyle, bir ibare zammedilmek lâzımgelir. Teşekkür ederim ki, tasrih buyurdunuz. Üçüncü noktaya gelince; bilûmum küsuratı munzammayı buradan kaldırıyorlar. Şimdi bilûmum küsuratı munzamanın kaldırılmasıyla beraber zikredilmesine binaen o küsuratı munzamma her hangi bir nevi vergiler üze-

rine zammedilmiş olursa olsun; umumiyet itibariyle merfuiyeti icabediyor. Binaenaleyh o küsuratı munzammanın da umumiyet itibariyle merfuiyeti icabettiğini Maliye Vekili Beyin tasrih etmesini istirham ederim ki, bununla âtide Tedrisatı İptidaiye Vergisi kalkacağından dolayı ayrıca vaz'edilen % 30 nispetindeki bir vergi tesbit edilecektir. Sonra Mustafa Hilmi Efendi biraderimizin vermiş olduğu takriri ve o takrir üzerine yaptığı izahatı dinledim. Hakikaten müellim bir meseledir. Tahrir görmüş, tadil görmüş bin lira kıymetindeki bir mal üzerine vukubulan zamaimi de zammettikten sonra iki yüz bin lira üzerinden, binde sekiz hesabıyla vergi aldığın vakit, bin lira vergi ver, onun varidatı sâfiyesi de yedi yüz elli lira tutsun; bendeniz bunda da bir adalet göremiyorum. Çünkü Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Ali Cenani Bey de buyurdular ki, burada bir adaletsizlik vardır. Biz bu adaletsizliği mehmaemken kaldırmak üzere bu kanunu kabul ediyoruz. Aca bu, halkın üzerine bâr edilen vergilerin çokluğundan mıdır, yoksa Hükümet az vergi alıyor, Hükümetin hukuku zayi oluyor noktasından mıdır? Bunu anlamam, eğer adaletsizlik halkın verdiği verginin az olduğundan dolayı zuhura geliyor, diyorlarsa halkın verdiği vergiler çoktur. Orada adaletsizlik vardır. Hükümetin az vergi aldığı noktadan adalet yapılıyor. Deniliyorsa rica ederim Hükümet az vergi aldığından dolayı kendi şahsiyetine karşı adaletsizlik yapmıyor. Hakından fazla aldığından dolayı haksızlık yapıyor; bu cihetin tamiri icabediyor. Binaenaleyh Hasan Bey biraderimiz, burada o noktaların da dâhil olduğunu söylemekle meseleyi tasrih etmiş oluyorlar. Bu suretle Hilmi Bey biraderimizin vermiş olduğu takrire bendeniz de, iştirak ediyorum. Bu cihetin de maddeye derciyle yapılan adaletsizliğin kaldırılmasını Hevâ Celilenizden rica ederim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim; Refik Şevket Bey arkadaşımız, lâyhâi kanuniyenin üçüncü maddesinin fıkralarındaki «altı misle iblâğ olunur» fıkrası üzerine, fazlası hakkında ne muamele yapılır; diye bir sual sordular.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Bendeniz sorudum..

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim malûmuâliniz bir defa fazlaya muameleten imkân yoktur. Fazla, bir suretle tahakkuk edebilir. O da; birrıza vâkı olan ferağ muamelelerindeki alım, satım da tahakkuk edebilir. Çünkü bunun haricindeki fazlalar..

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Adalet arıyorsunuz, adalet böylemi olur?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Lûtfen dinleyiniz de, eğer yine zatiâlinizi tatmin etmiyecek bir cevap söylersem izah buyurursunuz. Fazla ne suretle olabilir? 1332 senesiden sonra müceddeden yapılmış olan emlâk için kayıt ne ise odur, başkaca zammemiyoruz. Bu bitti.. Bunda fazlalık yok değil mi efendim? Esasen (1332) senesinden evvele ait bir kaydı sabit mevcut değil ki, fazlalık mevzuubahsolsun. Ne yazılmışsa odur. Onun üzerine zamaim yapılmadığı için, nispeti artırılmıyor. (1332) den evvel kaydı sabıkı mevcudolanlardan tadilât, müceddeden inşaat veya tamirat suretiyle veyahut ferağ suretiyle kıymetleri, kıymeti sabıklarının altı mislinden fazlaya balığ olanlar, yalnız ferağlarda olabilir. Ferağda ise tarafeynin rızasıyla kıymeti hakikiye tahakkuk etmiş olur. O diyor ki; bu kadar bin liraya sattım, öbürüsü bu kadar bin liraya aldım diyor. O, artık kıymeti hakikiyedir. Ve bu tasfiyeye giremez. Tabii burada onun yeri mânası, olmaz. Fazlalık hakkında başka bir üçüncü ihtimal benim hatırıma gelmedi. Lûtfen Efendi Hazretlerinin hatırıma geldi ise, söylesinler... Çünkü iki şeklin birisinde müceddeden inşaat yok, zaten üzerine zamaim de yoktur. Kaydı sabıkı vardır. 1332 den sonra altı misline iblâğı ferağ suretiyle belki noksan kalmışsa ikmal olunabilir. Ondan da fazlalık ferağ ile tahakkuk ettiği takdirde -ki yalnız o ihtimal vardır, kıymeti hakikiyesi tahakkuk etmiş demektir. - Tabii ondan tenzilât yapmak lâzımgelmez. Çünkü onun üzerine tenzilât yapmıyoruz ki kıymeti asliyeleri üzerine onları aynen kıymetinde ipka ediyoruz. Refik Şevket Bey arkadaşım küsuratı munzammanın alınmamasının Ağnâma da, hattâ Âşara da teşmilinden bahsettiler. Burada mevzuubahsolan..

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Temenni ettim efendim, temenni!

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Burada mevzuubasolan müsakkafata aidolan küsuratı munzammadır. Ağnamın küsuratı munzammasının lâğvı ve icabedip etmiyeceğini lütfen Ağnam maddesinde görüşelim. Bendeniz zannediyorum ki Ağnamın küsuratı munzammasını kaldırırsak varidatı hususiyeler iratsız kalır, parasız kalır, zaten sekiz misli beş misle tenzil ettikten sonra asıl vergi üzerinden idarei hususiyelere hisse tefrik edelim dersek o zaman muvazenei umumiyei Devlet fevkalâde müteessir olur. Çünkü: Zaten sekiz misli beş misle tenkis etmekle Hazine ağnam sahiplerine karşı büyük fedakârlıklar yapıyor. (Hiç de fedakârlık değil sesleri) Âşar meselesi: Takdir buyrulur ki bu, ayrı bir meseledir, ayrı bir mevzudur. Âşarın küsuratı munzamması idarei hususiyenin esasını teşkil eder ve bugün iki milyon lirayı mütecevizdir. İdarei hususiyelerin bu varidattan müstağni olmak imkânını bendeniz göremiyorum. Maahaza âşar mesailini başlıbaşına bir mesele olmak üzere ayrı bir lâyiha üzerinde görüşeceğiz. Refik Şevket Bey biraderimiz lütfen arzularını o lâyihamın vüruduna talik buyursunlar.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — O halde (Bilûmum) kelimesini lütfen kaldırınız.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — O, Müsakkafat Vergisine aittir. Zaten mevzu odur. Müfid Efendi Hazretleri mesken kıymetlerinin artmasından dolayı binde beşten kıymet itibariyle sekize çıktığından bahsettiler ki üçüncü maddede -tevhidettik-bütün meskenlerden binde beş alacağız. Kıymeti her ne olursa olsun; o maksadı zaten üçüncü madde temin ediyor. Yine Müfid Efendi Hazretleri sebze bahçelerinden bahsettiler.

Malûmuâliniz bâzı şehirlerimizde şehrin ortasında, şehrin civarında müsakkafat hükmünde bahçeler var. Her şehir bir değildir, bunlar uşre tâbi değil vergiye tâbidir. Bunlardan uşür alınmaz ve bunlar minelkadim müsakkafat hükmündedir. Eğer fıkra bu maksadı temin edecek derecede değilse tashih olunur.

RASİH Ef. (Antalya) — Madde onu ifade etmez. Civarında deniliyor ki; civarımdan yalnız Âşar alınır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim tekrar ediyorum. Ha-

kikaten bir boşluk vardı. Muvazenei Maliye Encümeni bu fıkrayı ilâve etti fakat; bir kelime daha ilâve etmekle maksat yine hâsıl olur. Maliye Vekâletinin de Muvazenei Maliye Encümeninin de noktai nazarı uşür vermeyen müsakkafat hükmünde olan bahçelerdir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim zaten bir dönüme kadar olanlarından Âşar Nizamnamesi mucibince uşür alıyorsunuz bir dönemden fazla olanlar için cari olabilir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim Niğde Mebusu Hilmi Efendi Hazretleri Kanunun heyeti umumiyesine ait esbabı mucibeyi izah ederken kendilerinin Şûrayı Tetkik Heyetinde bulunduğu esnada bendenizin izah ettiğim şekillerin kendileri canlı misallerini gördüğünü iradettiler. Ve işte zaten bu kanunun ikinci maddesinin ikinci, üçüncü fıkraları da bu haksızlığı, bu nispetsizliği, bu adaletsizliği bertaraf etmek için konmuştur. Heyeti Celilelerinize gelen kanun, 1339 Martından itibaren mevki meriyete vaz'olunacağına göre 1336, 1337, 1338 senelerinde böyle evvelce kabul edilen kanuna tevfikân tahakkuk etmiş icarı derecesinde vergi tahakkuk etmiş bâzı kısım var. Bunlara şâmil olsun mu olmasın mı? Zannediyorum ki, maksadı âlileri budur.

MUSTAFA HİLMİ Ef. (Niğde) — Evet.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Bir lâyiha kanuniyeye dere etmek suretiyle değil; malûmuâliniz evvelce kabul edilmiş bir kanuna yüzde üç yüz nispetinde zam icrası veyahut yüzde seksen bir nispetinde zam icrası hakkındaki kanun - eğer bu kanundaki - ikinci maddenin ikinci, üçüncü fıkraları gibi birtakım istisnai cümleler ilâve edilmemiş olsa idi buyurduğunuz haksızlık olmayacaktı. Fakat olmuş, kanun tesirini göstermiş, tahakkuk etmiş, henüz tahsil edilmemiş. Eğer böyle encümenlerde, meclisi idarelerde ihtilâfı mucip mesail var ise bunlar kanuni olmaktan ziyade idaridir. Bunları müsaa-de buyurursanız bendeniz tahkik ederim, cetvelini yaparım, Heyeti Celilenize takdim ederim. Bir kararı idari geçen seneye ait kısım oluyor ki Heyeti Celilenize muayyen bir esas üzerine bu vergiyi bakaya telâkki edeceğiz. Tahakkuk etmediğine nazaran o vakit af yapar-

sınız. Yoksa tahakkuk etmiş, tahsil edilmiş, 3 ncü, senenin son aylarına geçmiş, kısmen cibayet edilmiş vergiler üzerinde buraya istisnai bir fıkra dercedersek zannederim ki doğru bir şey yapmış olmayız.

Müfid Efendi Hazretleri; adaletsizliğin izalesinden bahis buyurdular. Bu adaletsizliğin mükellefinin üzerine mevzu verginin çokluğundan dolayı mı, yoksa bu verginin tezyidedilmesi noktai nazarından mı vardır? Adaletsizliği izaleden maksat hangisidir?

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim bahsettiğim adaletsizlik verginin çokluğundandır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Müsaade buyurunuz. Bendeniz arz edeceğim Her ikisi de vardır. Evvelâ mükellefine aidolan adaletsizlik zannederim ki lüzumu kadar izah olundu. Hazineye aidolan kısmına gelince, Hazine bir taraftan tenzilât yaparken diğer taraftan da bittabi ufak bir zamaim yapıyor, ki bu da hak ve adle muvafıktır. Efendiler! Adaletsizliğin büyüğü bu Müsakkafat Vergisinin üzerinde icra edilen tadilât meselesi ile bir daha nazarı dikkatinize arz edeyim. Asıl adaletsizlik bizim vergilerimizin tarh ve tevziinde bugüne kadar takibettiğimiz usullerdedir. Âşar gibi daima sabit olan bir vergiyi mikyas addedersek adaletsizliğin nerede olduğunu o vakit anlarız.

Efendiler; 1330 senesinde memleketin vasıtai mübadelesi olan ve serveti umumiyenin hakiki miyarı bulunan altınla kıyas edecek olursak altınla vergiyi cibayet ettiğimiz zaman bütün memleketten bir milyon yedi yüz elli bin lira Müsakkafat Vergisi cibayet olunuyordu ki, Suriye'si, Irak'ı ve Arabistan'ı da dâhil idi. Yine aynı senede, aynı araziden altı milyon iki yüz bin liralık Ağnam Vergisi cibayet ediliyordu. Vergilere küsuratı munzamma ve muhtelif kanunlarla yüzde üç, beş, sekiz, on diye zamaim yaptık. Üç günden beri bu şekil ve dereceye getirdik. Bunlarda da arz ettiğim gibi istisnai ahval dercedilmediğinden dolayı birisi bütün iradını verecek, diğeri de hiçbir şey vermeyecek kadar dûn bir derecede kaldı. Fakat senei haliyede Müsakkafat Vergisi ile Âşarı mukayese edersek, çünkü Âşarı ister nakden ihale edelim, ister aynen ihale edelim. Her ne olursa olsun asıl müstahsıldan aynen alıyoruz demektir. Çünkü

o senenin rayicine göre alıyoruz. Bu senenin Emlâk Vergisi ile Müsakkafat Vergisi 1330 senesinin Emlâk Vergisi ile Âşar Vergisinin yine bu senenin Emlâk vergileri ile Âşar vergileri arasındaki fark; Âşar Emlâk Vergisine nispeten bire dört buçuk nispetinde tezayüdetmiştir. Demek ki, toprakla meşgul olan mustahsil ile şehirde oturan emlâk sahibi arasında sekiz sene zarfındaki fark, tezayüt itibariyle emlâk sahibinin lehine, toprakla meşgul olan müstahsılın aleyhine bire dört buçuk tezayüdetmiştir. İşte adaletsizlik buradadır. Binaenaleyh Emlâk Vergisini, yani bu mütalâayı serdetmekle Emlâk Vergisini çok artıralım, bu dereceye getirelim, maksadiyle arz etmiyorum. Asıl hidematı umumiyei Devlet için cibayet edilen, istihsal edilen varidatı düşünürsek doğrudan doğruya toprakla meşgul olan insanlara adaletsizlik yapılmıştır. Yoksa emlâk ve araziye değil, hidematı umumiyei Devlet için alınan paralar para değildir. Ve para mahiyetinde bir şey ad ve telâkki olunamaz. Diğerlerinin verdikleriyle mukayese edersek...

MUSTAFA HİLMİ Ef. (Niğde) — Efendim Refik Şevket Beyin vâkı olan sualine cevaben kıymeti muhammene üzerine, ücret üzerine zammıyat icra edilenleri bırakalım. Bedeli ferağ hakkında da zammıyat olmadığını beyan buyurdunuz. Maahaza çok miktar biliriz ki, bedeli ferağ şöyle dursun, âharına icar şöyle dursun, tadilen yapılan zamaim altı misil değil, yüz altı misle bâliğ olanlar vardır. Böyle bir şeyin zuhurunda ne suretle muamele yapılacaktır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim malûmuâliniz bâzı mahallerde tadilât mukayyet değildir. Mutlakdır. Ve emlâk her sene tadilâta tâbidir. Sahibi istida eder. Heyeti muhammesei vardır. Belediyeden, meclisi idareden bir âza bulunur. Aynı zamanda belediye ve meclisi idarenin haricinden de tâyin edilen bir heyeti muhammine her sene onun üzerinde tadilât yapabilir. Zaten o bir kaidei umumiyedir. Emlâk Nizamnamesi bunun ahkâmını temin etmiştir. Bu, her zaman tadilâta tâbidir. Bu lâyihai kanuniye Emlâk Nizamnamesinin mükellefine bahşettiği hukuk ve salâhiyeti tahdit ve takyidetmiş değildir ve etmemektedir.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim, Maliye Vekili Beyefendi buyurdular ki: Böyle bir

maddei kanuniyenin içerisinde istisnai mahiyette bir fıkra dereine lüzum yoktur. Ben böyle bir tadilat yaparım bu suretle mağdur edilmiş zevat varsa onlar için ayrıca bir af ile gelirim ve o affı alırım. Öyle ise tahakkuk etmiş ve tahsil edilmiş ve bu suretle muamelesi derdest olan hususatin tahakkuk edenlerini af için Vekil Bey bir kanunla Meclise gelineceye kadar tahsil edilmemelerini ve bunun zapta geçilmesini bendeniz temenni ediyorum.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — İkinci maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki eskâle göre tahakkuk etmiş de itiraz edilmiş ve mükellef de kabul etmiş. Ona diyecek yok. Fakat bu itiraz henüz şekli katî almamış bu verginin mülhakattan hesabını ve neticesini almaya kadar tahsilâtın tehirini kabul ediyorum.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Maliye Vekili Beyefendi. Bu ikinci maddede müsakkafata icra edilecek zamaım; köylerdeki meskenler gibi kıymetleri dört bin, beş binden düne olup da esasen Emlâk Vergisine tâbi olmıyan mesakin hakkında da cari midir, değil midir? Bu hususta izahat verirseniz zapta geçsin.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim, köy meskenleri malûmû-âliniz binde beş ve kıymetine göre çiftliklerde ve sair hususi yerlerde yapılan mesakinde ve kıymetleri dört binden fazla olanlar bu vergiye tâbidir. Bu da binde sekiz vergiye tâbidir. Fakat bütün bu köylerde bulunan meskenlerin vergisini üçüncü maddede bir tashihat vardır ki Kavanini Maliye Encümeni tashih etmiştir. Matbuunda göremiyeceksiniz. Burada okunan lâyhada vardır. Binde dört vergiye tâbidir.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Beş binden düne olup da vergiye tâbi olmıyan köy meskenleri hakkında...

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Dur efendim. Müsakkafat Kanunu cari olan mahallerde beş binden düne olan köy meskenleri vergiye tâbi değildir. Fakat arz ettim ki, Müsakkafat Kanunu üç şehirde caridir. Diğer yerlerde Emlâk Nizamnamesi cari olduğuna göre köy meskenleri de bu vergiye tâbidir. Fakat biz üçüncü maddeye bir fıkra ilâvesiyle binde dörde tenzil ettik.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Demin buyurduğunuz gibi köylüler ile şehirlilerin ver-

gisini mukayese buyururken Âşarı nazarı itibara aldınız. Köylülerin vergisinin şehirlilerden dört buçuk misli fazla olduğunu buyurduğunuz halde bu kadarcık lütfü köylülerden niçin sakınıyorsunuz? Kanun öyle yapılsın ki, beş bin kuruş veyahut bundan düne kıymetlerden vergi alınmamasını mucibolsun.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim, bu kanun meselesi; elde bir Emlâk Nizamnamesi var bir de Tahriri Müsakkafat Kanunu cari olan mahallerde o ahkâm caridir. O köylerde beş binden noksan olan meskenlerden vergi alınmaz. Emlâk Nizamnamesi cari olan mahallerde almıyordu ve nispetleri de fazla idi. Bu nispetleri yüzde dörde indirdik. Bir de Nevahi Kanununun müzakeresi esnasında nevahiye birtakım irat ve menba aramak zarureti vardır. Belki tetkik edilir. Muvazenei Maliye Encümenindedir. Onun için bu gibi köylerde bu vergilerden, bundan istifade eder.

HAFİZ MEHMED B. (Trabzon) — Emlâk ve Müsakkafat Vergisinin senesi şu kadardır. Şimdi sualım şu; bu zam bir taraftan yapıyor, diğer taraftan tenkis ediliyor. Bu zammıyatın balığ olacağı miktar, sonra Tahsili Emval Nizamnamesi mucibince tahsildarların tahsil ettikleri paranın miktarıyla masarifi tahsiliye ne miktardır? Bunlar hakkında izahat lütuf buyursanız ya!..

REİS — Sözdən vazgeçtiniz mi?

HAFİZ MEHMED B. (Trabzon) — Vereceği izahata göre söyleyeceğim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim, bu firkai tahsiliyenin maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyeleriyle bilâvasıta cibayet edilen vergiler arasındaki nispeti soruyorsunuz zannederim.

HAFİZ MEHMED B. (Trabzon) — Evet.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Bu nispet livaya göre..

İSMET B. (Çorum) — Bu, Nahiye Kanununa aittir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Efendim, bütçeye taallük eden bir sualdir. Fakat suali sordukları için cevap vereyim. Bu nispet livalara göre tehalüf eder. Çünkü düşman istilâsına mâruz kalarak yanmış olan bir memleketle mamur olan veyahut az sarsıntıya mâruz bulunan veya hiç sarsıntı görmiyen memleket arasında bittabi fark vardır. Tah-

sili Emval Kanunu mükellefin adedine göre tahsildar istihdamını âmirdir. Ve teşkilât da bu esasa göre idi ve bu seneye kadar fırkai tahsiliyenin teşkilâtı böylece kalmıştır. Hattâ efendiler! Derhatır buyurursunuz, bir tarihte size izahattâ bulunurken bâzı livada tahsildaranın maâşatının ve tahsisatı fevkalâdelerinin yüzde kırkına ancak tekabül edebilir, demiştim. Fakat bittabi bunlar müstesna mahaller idi ve harbde zirüzeber olmuş denecek derecede bir iki liva idi. Bendeniz bu sene Meclisi Âlinize Maliye bütçesi müzakere edilirken, kadroları arz ederken kadrolar hakkındaki noktai nazarımı da ve tasdikten sonra tatbikat hakkındaki noktai nazarımı da izah ettim. En aşağı varidat veren bir livada, dahi bilâvasıta ciba-yet edilen, yani doğrudan doğruya fırkai tahsiliyenin tahsili ile mükellef olduğu varidata nispeten maâş ve tahsisatı fevkalâdenin yüzde yirmi beşi hiçbir suretle tecavüz etmiyeceğini prensip itibarıyla arz ettim. Ve kabul ettim. Bu varidatı az olan mahallerde, fakat; varidatı yüzde sekiz olan yer var, yüzde on olan yer var, yüzde on iki olan yer var. Fakat varidatı gayet az olan yerlerde dahi o tahsildaran, mükellefin adedine göre idi. Evvelce o kazada sekiz tahsildar var ise, şimdi iki tahsildar vardır. Çünkü varidatın yüzde yirmi beşini bu temin ediyor, diye bir tadilat yapmakla Hafız Mehmed Beyefendinin arzu ettikleri şekli mâkule işi getirdik.

HÂŞİM B. (Çorum) — Demincek zatiâllileri buyurdunuz ki; Emlâk Nizamnamesi cari olmayan mahallerde bu aranır. Bendeniz Türkiye'de bütün memleketimizin muhitini ihtiva eden yerlerde her muhite göre başka başka bir kanun tasavvur edemiyorum. Nasıl olur? Emlâk Nizamnamesinin ahkâmı bâzı mahallerde cari olur, bâzı mahallerde tatbik olunmaz. (İyi dinlememişsin sesleri)

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Tahriri Müsakkafat Kanunu 1326 senesinde yapıldı. Tahriri icra edilen mahallerde Tahriri Müsakkafat Kanunu caridir. İcra edilmeyen mahallerde tahrir yapıldıkça orada o kanun cari olur. Çünkü, o kanunun ihtiva ettiği netayıç de caridir.

HACI AHMED HAMDİ Ef. (Muş) — Efendim, ikinci maddede 2 Temmuz sene 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesi cari olan mahallerde müsakkafat ve müsakkafat hükmünde olan arsa-

larla bilâd ve kasabat civarında bulunan daimi sebze bahçelerinin tahriri kıymeti 1339 senesi Martı iptidasından itibaren altı misline iblâğ olmuştur, diyor. Müsakkafat denilince malûmû-âlinizdir ki, süknalar da dâhil olur. Halbuki erbabı mesakin hiçbir istifade edemez. **Evet akaar-**dan icar bedeli ve saire gibi istifadeler tabiidir. Fakat mesken sahiplerine bunun bir faydası olmadığı gibi bâzı seneler büyük masraf ihtiyarıyla evlerini ancak tamir edebiliyorlar. Bilhas- sa vilâyatı Şarkıye binaları. Çünkü bu ebniyeler alçıdan ibarettir. Her sene behemahal tamire muhtaçtır. Meskendeki istifadesi olmayan bir adamın meskenine bir de altı misli zammı yaparsanız fâhiş olur. Köylüler de aynı haldedir. Binaenaleyh, bendeniz arkadaşlarımın izahatını kâfi görerek fazla bir şey söylemiyeceğim. Yalnız maddedeki; «Emlâk Vergisi Nizamnamesi cari olan mahaller de» kelimesinden sonra «Gayri eszükna» kelimesinin ilâvesini teklif ediyorum ve bu suretle bir teklif takdim ettim.

İSMET B. (Çorum) — Efendim, Hacı Ahmed Hamdi Efendi biraderimiz kanunun heyeti umumiyesinin müzakeresi sırasında da şimdiki izahatlarını tekrar etmişlerdi. Fakat Hacı Ahmed Hamdi Efendi biraderimizin sakinmek istediği noktanın 1332 senesinden sonra yapılan müsakkafata şümülü yoktur. Dikkat buyurulsun. Binaenaleyh, vilâyatı Şarkiyede harbi umumi esnasında vukubulan tahribat ve inşaat buna dâhil değildir. Kanun bu inşaata şâmil değildir. Binaenaleyh, bu kanunun tadiline dair teklif vermeye hacet yoktur.

HACI AHMED HAMDİ Ef. (Muş) — Yalnız 1332 senesinden evvel ferağ muamelesi görmiyenlere altı misli zammolunmıyacak ise, şu halde süknanın istisnasını teklif eylerim. Madde aynen kalsın, yalnız (Gayri eszükna) tâbiri ilâve edilsin.

İSMET B. (Çorum) — Efendim, sükna kıymetlerinin tesviyesi hakkındaki esbabı mucibeyi Heyeti Aliyenize arz ettik. Binaenaleyh, zatiâllilerinin tahriri hakkındaki karar Heyeti Umumiye verir. Yalnız 1330 da Harbi Umumi esnasında vilâyatı Şarkiyede vukubulan tahribat da hakikaten nazarı itibara alınacak mesele idi. Fakat şimdi bu madde ile o mesele zâil olmuştur.

HACI AHMED HAMDİ Ef. (Muş) — Onu söylemiyorum. Yalnız Maliye Vekili Muhteremi de zannederim, gayri eszükna kelimesinin ilâ-

vesini kabul buyuruyorlar. (Müzakere kâfi sesleri)

HAFİZ MEHMET B. (Trabzon) — Efendim bendeniz diyorum ki, Mecalisi teşriiyenin en mühim vazifesi bütçe ve umuru maliye meselesi olduğu halde biz bütçenin yüzünü görmediğimiz için böyle milletten para tahsiline ait kanunlarda söz söylemezsek zannederim vazifemizi yapmış olmayız. Onun için biraz müzakereye devam edelim. Bu madde ile ahaliden alınmakta olan vergiler tekrar altı misline iblâğ ediliyor. Arsalar, sebze bahçeleri ve saire vergiye tâbi tutuluyor. Sizin de demin buyurduğunuz veçhile, bendeniz bu maddelerin ihtiva ettibi ibarat hususunda söz söylemekten vazgeçiyorum. Yalnız Maliye Vekilinden sorduğum sual üzerine, yani Tahsili Emval Nizamnamesi mucibince halktan alınmakta olan para ile Hazineye girmekte olan miktarı tetkik ettim, demin gerek Maliye Vekili Bey ve gerek Müfid Efendi biraz da adaletten bahsettiler. Malûmuâliniz halkı vergi ile mükellef kılmak Hazine hesabıdır. Yoksa bir kısım halkı geçindirmek için diğer bir kısım yüksek halka vergi tarh etmek usulü şimdive kadar hiçbir cemiyeti beşeriyede, hiçbir hükümet ve millette böyle bir kaide konmamış ve görülmemiştir.

HACI SÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Hafız Bey Maliye Vekilini iyice dinlemedişsin.

HAFİZ MEHMET B. (Devamla) — Sen anlamazsın; sen orada otur. Sana ne? Bu sene icra ettiğim tahkikatta vâsil olduğum neticeye göre gerek Emlâk ve gerek Arazi Kanunu ve gerekse Tahsili Emval Nizamnamesi mucibince tahsildarların tahsiliyle mükellef oldukları vergi ile fırkai tahsiliyenin masarifi karşıkarşıyadır. Bâzi yerlerde yüzde yetmiş, yüzde seksen masarifi oluyor ve yüzde on, yirmi, otuz Hazineye giriyor. Ben Muvazene Kanununda göremedim. Üç seneden beri bu tarikle alınan bir vergiye, yani Tahsili Emval Kanunu mucibince tahsildarların tahsil edegeldikleri vergilere zam yapmanın mânası yoktur. Çünkü yüzde ondan fazla masarifi ihtiyarına mecbur olacak her hangi bir verginin devamı tahsili doğru değildir. Bu öyle bir vergidir ki, masrafı yüzde yetmiş, yüzde seksene balığ oluyor, bu vergilerle millete nafile yerde bâr olmanın lüzumu yoktur. Sırf tahsildarların menfaatine olarak Meclis zahmet çekiyor.

Halktan para alınıyor. Niye Meclisi Âli bununla uğraşsın da zahmet çeksın? Bunun tamamıyla kaldırılıp atılması taraftarıyım.

HAFİZ ABDULLAH Ef. (İzmit) — Maliye Vekili, Muvazenei Maliye Encümeni hep bunları söyler. On kişi, yirmi kişi söylesin de hepsine birden cevap versinler. Muvazenei Maliye Encümeni cevap verir, Maliye Vekili cevap verir, bize hiç söz söylemek nasibolmaz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim elde bir Nizamname vardır. Rica ederim söz aldın almadın diye hiçbir arkadaşım kimseyi tenkid ve tahtie etmeye hakkı yoktur.

HAFİZ ABDULLAH Ef. (İzmit) — Maliye Vekili Muhteremi Beyefendi Hazretleri, Mustafa Hilmi Efendi Hazretlerinin söylediği sözlere, çok güzel oldu, canlı misal gösterdiniz deciler. Aynı zamanda bu sözler aleyhine çıkıyor. Bunu düşünmüyorlar. Buyurdular ki; alım - satım meselesi müstesnadır. Her iki taraf bunda muatabık kalmış, aynı sözlerin içinde bir mülkün kıymeti takdir edilmiş, bu pek doğrudur. 1331, 1332, 1333 senelerinden sonra bu kadar zamaim icra edilmiş. Yani deminkini de kabul etmek istemiyorum. Çünkü Maliye Vekili, bir mülkün beşte birisi hariçte, bir arkadaşın... Ben istiyorum ki; çıkaralım bunu. İki bin lira kıymeti varken dört bin liraya çıkarılıyor. Kendisinin hakkı dört bin lira, vermezse diyoruz ki çık, zaruri çıkaracağız. Maksadımız bu kanunla adaleti temin etmekse bu da adalet temin etmiş olmuyor. Ve aynı zamanda verginin kıymeti altı misline iblâğ ediliyor. Bundan evvel konulan vergi altı mislinden fazla olursa bunu...

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — İpka.

ABDULLAH Ef. (Devamla) — Hayır ipka edemezsiniz. Alım ve satımda tapu dairesinde olursa ipka edebilirsiniz, yoksa haksızlığı kabul ediyorsunuz. Bu canlı misalini gösteriyor. Rica ederim fazla olduğu tahakkuk ettikten sonra niçin tenzile yanaşmıyorsunuz? Bendeniz Muvazenei Maliye Encümeninde samiin sıfatiyle bulunurken bu mesele mevzuubahsolmuştu. Fakat her nasılsa burada göremediğime teessüf ediyorum. Bunun her halde altı misline iblâğ olunduktan sonra fazla ise kat'ını söylüyorum. Maliye Vekilinin sözünü de kabul ediyorum. Bunu da rica ediyorum ve diyorum ki; alım - sa-

tım olmuş ve kabul edilmiş ise amenna ve sad-dakna. Beyefendi! Hükümet geliyor, bir mülkün bin lira kıymeti varsa beş bin lira kıymet vaz'- ediyor ve diyor ki; git dâva et. Dâvacın kadı, yardımcın Allah olsun. Bunun için buradaki Mu-vazenei Maliye Encümenine soruyorum. Bu bap-ta bir kanun gelmiş midir? Gelmemiş midir?

İSMET B. (Çorum) — İzahatınızı bitirdik-ten sonra cevap vereceğiz.

ABDULLAH Ef. (Devamla) — Her halde bunda ısrar ediyorum. Altı mislinden fazla ise tenzil olunsun.

İSMET B. (Çorum) — Efendim, Hükümetin teklifinde (Noksan ise altı misline iblâğ olunur, fazla ise tenzil olunur) ibaresi vardı. Hükümetin lâyihasını Muvazenei Maliye Encümeni tetkik etti. Bidayeten, bu noksan ise ikmal edilir, fazla ise tenzil olunur, cümlesi mülâyim gibi görüldü. Uzunuzadıya düşündük. 1334 sene-sinde yetmiş bin kuruşa alınan bir dükkânın kıymeti muharrerei sabıkası bin kuruş iken bunu altı misline iblâğ edince altmış bin olur. Bini tenzil etmek lâzımgelir. Fakat emlâkin bedeli iştiraları daima yüzde sek-sen, doksan nispetinde kıymeti hakikiye ola-cağından yüzde on beş nispetinde muvazaa veyahut hissei şayiaların izalesi gibi bâzı esbabı mucibeye tâbi olacağından biz daima bedelâtı sabıkanın yüzde doksan nispetinde hakiki nispet olacağını nazarı dikkate almıştık. Ve bu hakiki nispet, emlâkin kıymeti itibariyesi olacağından sahibinin rızası olmaksızın bir tesviye yapacağız diye fazlasını tenzil etmeyi muvafık bulmadık. Abdullah Efendi biraderimiz yalnız hissei şayiada bir esbabı mücbire olabilir ve belki de muvazaa olabilir diyorlar. Fakat efendiler biz Defterihakani memuru olduğumuz için bunları biliriz. 1334 senesine kadar emlâkin bedeli iş-tiralarına maatteessüf alınan kıymetler konma-mıştır. Çok noksan konmuştur. Onun için [Faz-lası tenzil edilir], ibaresini; daima emlâkin kıy-metlerini hakiki kıymetlere doğru götürürken o hakiki kıymetleri de tenzil etmek gibi mânasızlık karşısında kalınmamak için Heyeti Vekilenin teklifini kabul etmedik. (Doğru sesleri) Şimdi efendim, şekle ait bâzı tashihlerimiz vardır.

NECİB B. (Mardin) — Kavanini Maliye Encümeni tadil yapmıştır.

İSMET B. (Devamla) — Kâtip Bey Kava-

mini Maliye Encümeninin tashih veçhile olan ibaresini okumuştur. Binaenaleyh birinci mad-de öyle kabul edilmiştir. 14 Haziran 1336 tarihli Kanun mucibince tahrir gören tarzında okun-muştur. Kâtip bu suretle okudu. Bu lâyihada Kavanini Maliye Encümeninin tadili yoktur. Müzakerat esnasında bâzı şekil tadili vardır. Ve bu şekil tadillerini izah edeceğim. Ve okuyayım efendim. 2 Temmuz sene 1302 tarihli Emlâk Ver-gisi Nizamnamesi cari olan mahallerde müsak-kafat ve müsakkafat hükmünde olan arsalarla bilâd ve kasabat dâhilinde bulunan öşre tâbi ol-mıyan müstakil sebze bahçelerinin...

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Yanlış, dâhil ve civarında olmak lâzımgelir.

İSMET B. (Devamla) — Efendim, maksat öşre tâbi olmıyanlar hakkında tavzih tarzında söyleniyor. Kasabaların dâhil ve civarında da bâzı bahçeler olabildiğini arkadaşlar söylüyor. Encümen bunu kabul ediyor. «Kasabat dâhil ve civarında bulunan ve öşre tâbi olmıyan müsta-kil sebze bahçelerinin tahrir kıymeti 1339 senesi Martı iptidasından itibaren altı misle iblâğ ol-muştur. Ancak 1332 senesiyle onu takibeden sene-lerde tamamen veya kısmen tadil ve ferağ mu-amelesi görmüş olanların kıymetlerine vukubul-an zamaim kıymeti muharrerei sabıkanın altı mislinden noksan ise altı misline iblâğ olunur. 1331 senesinden sonra müceddeden inşa edilmiş olan emlâkin tadil komisyonlarınca takdir edil-miş olan kıymetleriyle İradı gayrisâfilerine» kaydı konacaktı buraya.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Niçin iradı gayrisâfiye konuyor.

İSMET B. (Devamla) — Yeni inşaatın iradı sâfileri o senenin akçe farkına göre takdir edil-miştir. Kıymetleriyle iradı gayrisâfilerine zama-im iera edilmez.

HACI AHMED HAMDİ Ef. (Muş) — Siz süknayı yine bıraktınız.

İSMET B. (Devamla) — Müsaade buyuru-nuz 1339 senesinden sonra Müsakkafat Vergi-sinden alınmakta olan bilûmum küsüratı mun-zamme alınmaz.

REİS — Efendim, bu madde hakkında söz istiyen kimse kalmamıştır. İkinci maddenin mü-zakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Kâfi görülmüştür.

Şimdi takrirleri okuyacağız.

Riyaseti Celileye

İkinci madde, müsakkafat ve müsakkafat hükmünde olan arsalarla bilâd ve kasabat civarında bulunan daimi sebze bahçelerinin tahrir kıymetini 1339 Martından itibaren altı misline iblâğ ediyor. Esasen kıymeti tahririye pek fâhiş olduğundan halkımızın bu kadar ağır bir yüke, yani kıymeti asliyei tahririyelerine altı misil zammı tahammüle birçok felâketlere duçar olmak itibarıyla artık takatı kalmamıştır. Binaenaleyh mevzuu müzakere olan mezkûr ikinci maddenin tayyını teklif eylerim.

20 . XII . 1338

Ergani
Emin

REİS — Efendim, bir kere bu maddenin tayyını havi bir tahrir olduğu için evvelâ bunu reyinize vaz'edeceğim. Maddenin tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Diğer tahrirleri okuyacağız.

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin dokuzuncu sayfanın nihayetinde «Altı misline iblâğ olunur» kelimesinden sonra «Fazla ise tenzil olunur» ve maddenin son fıkrasına «Halk ile Hükümet arasında münaziünfih olup henüz tahsil edilmeyen 1337 ve 1338 seneleri vergileri hakkında da bu kanun dairesinde muamele iera edilir» fıkralarının ilâvesini arz ve teklif eylerim.

20 . XII . 1338

Üsküdar
Hüseyin Hüsnü

REİS — Efendim, maddenin tadili hakkında okunan Hüseyin Hüsnü Efendinin tahririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Reddedilmiştir efendim.

Riyaseti Celileye

«Tadil görüp de mükellefin ile Hükümet arasında münaziünfih olup elyevm vergisi tahsil edilmeyen müsakkafat hakkında da bu suretle muamele edilir.» Fıkrasının ilâve buyurulmasını arz ve teklif eylerim.

20 . XII . 1338

Niğde Mebusu
Mustafa Hilmi

REİS — Efendim, tahriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Reddedilmiştir efendim.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. İkinci madde alelhlak müsakkafat ve müsakkafat hükmünde olan arsalarla bilâd ve kasabat civarında bulunan daimi sebze bahçelerinin kıyemi tahririyelerine 1339 Martından itibaren altı mislin zammını ihtiva ediyor ki, bu tâbire süknalar dahi dâhil oluyor. Halbuki süknalardan birgüna istifade değil, hattâ her sene hayli masraflar itibarıyla tamire muhtacolar pek çoktur. Binaenaleyh maddenin ikinci satırındaki (mahallerde) kelimesinden sonra (gayri ezsükna) tâbirinin ilâvesini teklif eylerim.

Muş

Ahmed Hamdi

REİS — Efendim bu tahriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Reddedilmiştir.

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin (müsakkafat ve müsakkafat hükmünde) fıkrasının «müsakkafat ve müsakkafat hükmünde olup âşara tâbi oluyun ve şehir dâhilinde bulunan arsa ve sebze ve meyve bahçelerinin tahrir kıymeti ilâh.....» şeklinde tadilini teklif eylerim.

Antalya

Rasih

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Efendim zaten tashih edildi efendim, maksat hâsıl oldu.

Efendim maddeyi okuyorum.

Madde 2. — 2 Temmuz 1302 tarihli Emlâk Vergisi Nizamnamesi cari olan mahallerde müsakkafat ve müsakkafat hükmünde olan arsalarla bilâd ve kasabat dâhil ve civarında bulunan ve öşre tâbi oluyun müstakil sebze bahçelerinin tahrir kıymeti bin üç yüz otuz dokuz senesi Martı iptidasından itibaren altı misline iblâğ olunmuştur. Ancak 1332 senesiyle onu takibeden senelerde tamamen veya kısmen tadil ve ferâğ muamelesi görmüş olanların kıymetlerine vukubulan zamaim kıymeti muharrereci sabıkanın altı mislinden noksansa altı misline iblâğ olunur. 1331 senesinden sonra müceddeden inşa edilmiş olan emlâkin Tadil komisyonlarına takdir edilmiş olan kıymetleriyle iradı gayrisâfilerine zamaim iera edilmez. 1339 senesinden itibaren Müsakkafat Vergisinden alınmakta olan bilûmun küsuratı munzamma alınmaz.

REİS — Efendim ikinci maddeyi aynen kabul edip üçüncü maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim deminden malûmuâliniz firari asker ailelerini teb'id edenler hakkında anket yapılmasına dair olan takrir tâyini esamiyle reye

vaz'edilmiştir. Reye iştirak eden 149 zattır. 8 müstenkif, 57 ret vardır. Binaenaleyh nısabı ekseriyet olamamıştır. İkinci defa reye koyacağız.

Efendim Perşembe günü saat birde içtima etmek üzere Celseyi kapattım.

Hitamı müzakerat; saat : 4,19

Evkaf Vekâletinin hidematı umumiyesinin ifası için Avans itasına dair Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Ali Saib B. (Urfa), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Feyzi B. (Diyarbakir), Refik Şevket B. (Saruhan), Dr. Mustafa B. (Kozan), Ali Rıza Ef. Amasya), Şeyh Fikri Ef. (Gene), Haydar B. (Van), Esad B. (Mardin), Mehmed Niyazi B. (Eskişehir), Şeyh Fevzi Ef. (Erzincan), Emin B. Canik, Hilmi B. (Ardahan), Kâzım Karabekir Pş. (Edirne), Nebizade Hamdi B. (Trabzon), Hüseyin Avni B. (Kozan), Hakkı B. (Van), Ahmed Nuri Ef. (Batum), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Durak B. (Erzurum), Halil B. (Ertuğrul), Ömer Lûtfi B. (Amasya), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Tevfik Ef. (Kângırı), Mazlûm Baba Ef. (Denizli), Hafız Abdullah Ef. (İzmit), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Mahmud B. (Ergani), Sadullah B. (Bitlis), Mustafa B. (Dersim), Mustafa B. (Karahisarı Şarki), Cevdet B. (Kırşehir), Kadri B. (Siird), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Nusrat Ef. (Erzurum), Necmeddin B. (Siird), Mehmed Âkif B. (Burdur), İbrahim B. (Mardin), Pozan B. (Urfa), Sıddık B. (Çorum), Hasib B. (Maras), Edhem Fehmi B. (Menteşe), Yasin B. (Gazianteb), İsmet B. (Çorum), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Arif B. (Bitlis), Said B. (Kângırı), Hasan Ef. (Denizli), Ragıb B. (Kütahya), Hüseyin B. (Elâziz), Muhiddin B. (Elâziz), Hamdi B. (Canik), Resul B. (Bitlis), Mehmed Emin (Ergani), Hacı Nuri B. (Siird), Mehmed Vehbi Ef. (Konya), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Celâl B. (Gene), Âlim Ef. (Kayseri), Müfid Ef. (Kırşehir), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Haydar Lûtfi B. (İçel), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Ali Cenani B. (Gazianteb), Mehmed Hamdi Ef. (Adana), Ziya B. (Kângırı), Behçet B. (Kân-

gırı) Derviş B. (Mardin), Ali Rıza B. (Kars), Rıza B. (Yozgad), Halil İbrahim B. (Antalya), Ali Vâsıf B. (Gene), Âtîf Ef. (Ankara), Hafız Hamdi B. (Biga), Sıdkı B. (Malatya), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Sâmi B. (İçel), Asım B. (Erzurum), Refik B. (Konya), Sadeddin B. (Menteşe), İzzet B. (Tokad), Necib B. (Mardin), Besim Atalay B. (Kütahya), Salâhaddin B. (Mersin), Abdullah Ef. (Bolu), Cemal Pş. (İsparta), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Naci B. (Elâziz), Ali Şükürü B. (Trabzon), Rüstem B. (Oltu), Hakkı Hâmi B. (Sinob), Cevad B. (Bolu), Kasım B. (Muş), Halil Hulki Ef. (Siird), Vehbi B. (Niğde), Osman Fevzi Ef. (Erzincan), Osman Kadri B. (Muş), Rifat Ef. (Konya), Tahir Ef. (Kângırı), Mustafa Hulûsi Ef. (Karahisarı Sahib), Ali Vefa B. (Antalya), Diyab Ağa (Dersim), Safa B. (Mersin), Osman Süruri B. (Ardahan), Hasan Fehmi B. (Gümüşane), Necib B. (Ertuğrul), Yahya Galib B. (Kırşehir), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Kâzım Pş. (Karesi), Cavid B. (Kars), Mahmud Said B. (Muş), Şeyh Seyfi Ef. Kütahya), Tahsin B. (Maras), Lûtfi B. (Malatya), Hacı Veli Ef. (Eskişehir), Ali Rıza B. (İstanbul), Sadık B. (Kırşehir), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Fahreddin B. (Kars), Hacı Mustafa Sabri Ef. (Siird), Nuri B. (Bolu), Rüşdü B. (Maras), Şevket B. (Bayezid), Dr. Suad B. (Kastamonu), Şevket B. (Sinob), Abdülğani B. (Muş), Faik B. (Cebelibereket), Mustafa Hilmi Ef. Niğde, Necati B. (Bursa), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Ali Fethi B. (İstanbul), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), İsmail B. (Erzurum), Mehmed Rüşdü B. (Gümüşane),

Abdülğani B. (Siverek), Esad Ef. (Aydın), Nüz-
het B. (Ergani), Necati Ef. (Lâzistan), Şükrü B.
(Canik), Nafiz B. (Canik), Tahsin B. (Aydın),
Ahmed B. (Yozgad), Dursun B. (Çorum), Celâ-
leddin B. (Trabzon), Mehmed B. (Biga), Ömer
Lûtfi B. (Karahisarı Sahib), Ragıb B. (Gazian-
teb), Abdülkadir Kemalî B. (Kastamonu), Tev-
fik B. (Erzincan), Fevzi Ef. (Batım).

(Reddedenler)

Ali Rıza B. (İstanbul), Hacı Şükrü B. (Di-
yarbakir), Ali B. (Karahisarı Sahib), Memduh
Necdet B. (Karahisarı Şarki), Hüsrev Sâmi B.
(Eskişehir), Ali Rıza Ef. (Batım)

(Müstenkif)

Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Hüseyin Avni
B. (Erzurum).



İçtimai âti ruznamesi

- 1 — Zaptı sabık hulâsası.
- 2 — Anket meselesi ikinci defa reye kona-
caktır.
- 3 — Nevahi Kanunu.



